

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YAPI BİLGİSİ PROGRAMI**

**KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
KAVRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ebru İŞİKCEVAHİR**

İstanbul – 2017

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
YAPI BİLGİSİ PROGRAMI**

**KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
KAVRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ebru IŞIKCEVAHİR**

**Danışman ve Tez Jürisi
Yrd. Doç. Dr. Tuğba Erdil Polat
..... (Üye)
..... (Üye)**

İstanbul – 2017

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mimarlık A.B.D. Yüksek Lisans öğrencisi Ebru IŞIKCEVAHİR tarafından hazırlanan “Kentsel Dönüşümde Sürdürülebilirlik Kavramı” konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi : 01.03.2017

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu)

İmzası

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Tuğba ERDİL POLAT
Haliç Üniv. (Danışman)

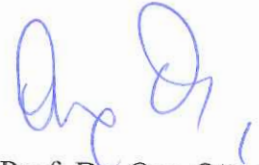
Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Jülide EDİRNE ERDİNÇ
Haliç Üniv.

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Salih SALBACAK
(Fatih Sultan Mehmet Üniv)

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Oya Oğuz
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada yol göstericiliğini, pozitif enerjisini esirgemeyen, beni motive eden hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Tuğba Erdil Polat'a gönülden teşekkür ederim.

Hayat arkadaşım Özgür Işıkcevahir'e varlığı ve maddi manevi desteği için teşekkür ederim.

Ve bu süreçte tüm sağlık sorunlarıma rağmen benimle kalan, en yakınımdaki henüz doğmamış bebeğime teşekkür ederim.

İstanbul, 2017

Ebru IŞIKCEVAHİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ŞEKİLLER	III
TABLolar	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ	1
2. KENTSEL DÖNÜŞÜM KAVRAMI	2
2.1. Kentsel Dönüşüm Tanımı	2
2.2. Kentsel Dönüşümün Amacı	4
2.3. Kentsel Dönüşümde Kullanılan Uygulama Biçimleri.....	6
2.3.1. Yeniden Geliştirme (Redevelopment)	7
2.3.2. Yeniden Canlandırma (Revitalization)	7
2.3.3. Sağlıklaştırma/Rehabilitasyon (Rehabilitation)	8
2.4. Kentsel Dönüşümün Boyutları	8
2.4.1. Fiziksel	8
2.4.2. Çevresel.....	8
2.4.3. Sosyal	9
2.4.4. Ekonomik	9
3. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KAVRAMI ve GELİŞİM SÜRECİ	9
3.1. Dünyadaki Kentsel Dönüşüm Projesi Uygulamaları	17
3.1.1. Hiroşima – Danbara Kenti Kentsel Dönüşüm Projesi (Japonya):.....	18
3.1.2. Trafalgar Meydanı Kentsel Dönüşüm Projesi (İngiltere):	20
3.1.3. Postdam Meydanı Kentsel Dönüşüm Projesi (Almanya):	21
3.1.4. La Defense Kentsel Dönüşüm Projesi (Fransa):	24
3.1.5. Brisbane “Yeni Dünya Kenti” Kentsel Dönüşüm Proj. (Avustralya):.....	25
3.1.6. Guangzhou Pearl Nehri Kentsel Dönüşüm Projesi (Çin):	26
3.1.7. Bandung Kentsel Dönüşüm Projesi (Endonezya):.....	28
3.1.8. Solidere - Kentsel Dönüşüm Projesi (Lübnan):	29
3.1.9. Rio Kenti Gecekondu Sağlıklaştırma Programı (Brezilya):.....	32
3.1.10. Alexandra Yenileme Projesi (Johannesburg Kuzeyi-Afrika):	33
4. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİM SÜRECİ	34
4. 1. Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Projesi Uygulamaları	40
4.1.1. Portakal Çiçeği Vadisi Projesi (Ankara)	40
4.1.2. Dikmen Vadisi Projesi (Ankara).....	41
4.1.3. Eski Altındağ Kentsel Dönüşüm Projeleri (Ankara).....	43
4.1.4. Zafer Meydanı Projesi (Bursa).....	44
4.1.5. Kuştepe Kentsel Dönüşüm Projesi (İstanbul)	45
4.1.6. Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi (İstanbul)	47
4.1.7. Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Proj. (Trabzon).....	49

5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	51
5.1. Sürdürülebilirlik Tanımı.....	51
5.2. “Sürdürülebilirlik” Kavramının Dünya ve Türkiye’deki Gelişim Süreci	52
5.3. Yapı Sektöründe Sürdürülebilirlik “Sürdürülebilir Yapım”	57
5.3.1. Sürdürülebilir Bina Değerlendirme Ölçütleri	62
5.3.1.1. BREEAM	63
5.3.1.2. LEED	64
5.3.1.3. GREEN STAR	65
5.3.1.4 CASBEE	65
5.3.1.5. SBTOOL	66
5.3.2. Dünyadan Sürdürülebilir Yapı Örnekleri.....	66
5.3.2.1. British Columbia Üniversitesi – Sürdürülebilirlik’te İnteraktif Araştırma Merkezi.....	66
5.3.2.2. Commerzbank Ofis Binası (Frankurt, Almanya):.....	67
5.3.2.3. Groupe Sclaire Pasterur Okul Binası (Limeil-Brevannes, Fransa):.....	69
5.3.2.4. Kaliforniya Bilim Akademisi (San Francisco; ABD):	70
5.3.2.5. Swiss Re Binası (Londra, İngiltere):.....	71
5.3.2.6. Menara Mesiniaga Binası (Selangor, Malezya):.....	72
5.3.3. Türkiye’den Sürdürülebilir Yapı Örnekleri	73
5.3.3.1. Varyap Meridian Projesi (Ataşehir, İstanbul)	73
5.3.3.2. Özyeğin Üniversitesi Kampüsü (Çekmeköy, İstanbul):.....	75
5.3.3.3. TBMM Başbakanlık Konutu (Ankara):	76
5.3.3.4. Antteras Konut Projesi (Beylerbeyi, İstanbul):.....	78
5.3.3.5. Meydan Alışveriş Merkezi (Ümraniye, İstanbul):	79
6. KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	80
6.1. Sürdürülebilir Kentleşmenin Ortaya Çıkışı.....	80
6.2. Sürdürülebilir Kentleşmenin Gereklilikleri.....	81
6.3. Sürdürülebilir Kentleşme Modelleri	82
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	84
KAYNAKLAR	87
ÖZGEÇMİŞ	93

ŞEKİLLER

Sayfa No.

Şekil 3.1. Central Park Eski Hali – ABD	10
Şekil 3.2. Central Park Yeni Hali – ABD	11
Şekil 3.4. ABD Weiss/Manfredi’s Olympic Sculpture Parkı, Seattle	11
Şekil 3.5. Haussmann’ın şehircilik prensipleri	12
Şekil 3.6. Haussmann Paris Düzenlemesi	13
Şekil 3.7. Champs Elysees Bulvarı – Paris	13
Şekil 3.8. Stuttgart Weissenhoff Yerleşkesi	14
Şekil 3.9. Johnson-Cam Evi	15
Şekil 3.10. Le Corbusie-Villa Savoy	15
Şekil 3.11. Hiroşimo, Atom Bombası Sonrası Yıkıma Uğramış Kent Görüntüsü	19
Şekil 3.12. Günümüzde Danbara Bölgesindeki Sosyal Alanlar	19
Şekil 3.13. Trafalgar Meydanı’nın geçmişte ve günümüzdeki halleri	21
Şekil 3.14. Trafalgar Meydanı günümüzde çokça turistin ziyaret ettiği bir meydandır.	21
Şekil 3.15. Postdam Meydanı, 1926	23
Şekil 3.16. Postdam Meydanı Günümüzdeki Görüntüsü	23
Şekil 3.17. La Défense, 1958	24
Şekil 3.18. La Defence Günümüzdeki Görüntüsü	25
Şekil 3.19. Brisbane 1985-1989 Yılları	26
Şekil 3.20. Brisbane Yeni Hali	26
Şekil 3.21. Guangzhou Bölgesinden İşlevini Yitirmiş Konut Alanları	28
Şekil 3.22. Dönüşüm Sonrası Pearl Nehri Etrafı	28
Şekil 3.23. Bandung Şehri gecekondu mahalleleri eski hali	29
Şekil 3.24. Bandung Şehri yeni hali	29
Şekil 3.25. Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Savaş Sonrası	31
Şekil 3.26. Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Dönüşüm Sonrası	32
Şekil 3.27. Bölge halkı evlerinin cephelerine yaptıkları çeşitli resimlerle bölgeye turist çekmeye çalışmaktadır	33
Şekil 3.28. Alexandra Yenileme Projesi Öncesi ve Sonrası	34

Şekil 4.1. Ankara, Hıdırlıktepe Gecekondu Mevkiî	36
Şekil 4.2. İzmir, Bayraklı Kentsel Dönüşüm Bölgesi	36
Şekil 4.3. Bursa, Mevlâna Mahallesi Kentsel Dönüşüm Bölgesi	37
Şekil 4.4. Gaziantep, Şahinbey Kentsel Dönüşüm Bölgesi	37
Şekil 4.5. İstanbul, Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Alanı	38
Şekil 4.6. Ankara Kuzey Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi, Unesco tarafından sosyal yaşama saygı duyan proje olarak ödüllendirilmiştir.	39
Şekil 4.7. Portakal Çiçeği Vadisi Dönüşümden Önceki Hali	41
Şekil 4.8. Portakal Çiçeği Vadisi Kentsel Dönüşüm Sonrası	41
Şekil 4.9. Dikmen Vadisi Dönüşüm Öncesi	42
Şekil 4.10. Dikmen Vadisi Dönüşüm Sonrası	42
Şekil 4.11. Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Öncesi, Hıdırlıktepe Mahallesi	43
Şekil 4.12. Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Sonrası, Aktaş Mahallesi	43
Şekil 4.13. Zafer Meydanı, 1993	44
Şekil 4.14. Zafer Meydanı, Dönüşüm Sonrası	45
Şekil 4.15. Kuştepe Mahallesi Yaşam Tarzı	46
Şekil 4.16. Sulukule Mahallesi, Dönüşümden Önceki Görüntüsü	47
Şekil 4.17. Sulukule Kentsel Dönüşümü Sonrası Yıkılmayan Tarihi Eser Niteliğindeki Binalar	48
Şekil 4.18. Sulukule kentsel dönüşümü, mimarlık çevreleri tarafından çokça eleştirilen tarihiye dokuya uyumsuz cephe görüntüsü	48
Şekil 4.19. Zağnos Vadisi, çarpık yapılaşma ile tarihi binalar bir arada	49
Şekil 4.20. Zağnos Vadisi Dönüşüm Sonrası Kamusal Alanları	50
Şekil 5.1. Yapıların Yıllara Göre Tükettiği Enerji Cinsi ve Oranı	61
Şekil 5.2. BREEAM Değerlendirme Sertifika Sistemi Puanlama Dağılım Oranları ..	64
Şekil 5.3. LEED Değerlendirme Sertifika Sistemi Puanlama Dağılım Oranları	65
Şekil 5.4. British Columbia Üniversitesi – Sürdürülebilirlik’te Interaktif Araştırma Merkezi Güneş Panelli Cephe Formu	67
Şekil 5.5. Commerzbank Binası, Kent Merkezine Açılan Konumu	68
Şekil 5.6. Groupe Sclaire Pasterur Okul Binası, Doğal Malzemelerin Kullanıldığı Yapı Cephesi	69
Şekil 5.7. Kaliforniya Bilim Akademisi, Doğal Havalandırmanın Sağlandığı Yeşil Çatı Formu	70

Şekil 5.8. Akademinin İçerden Çatı Formu Gör.	70
Şekil 5.9. Akademinin İç Bahçeleri	70
Şekil 5.10. Swiss Re Binası, Çift Kabuklu Cephe Formu	71
Şekil 5.11. Menara Mesiniaga Binası, Teras Bahçeli Cephe Görüntüsü	72
Şekil 5.12. Varyap Meridian Projesi (Ataşehir, İstanbul)	74
Şekil 5.13. Varyap Meridian Projesi Yeşil Alanı, Arazinin %85'i Oranında	74
Şekil 5.14. Özyeğin Üniversitesi Kampüs İçinden Görüntü	75
Şekil 5.15. Güneş Enerjisinin Doğal Aydınlatma ve Havalandırma Olarak Kullanıldığı Atriumlu İç Mekanlar	76
Şekil 5.16. Çatılarda Konumlandırılan Sıcak Su ve Elektrik Üretilen Güneş Enerjisi Panelleri	76
Şekil 5.17. Başbakanlık Konutu Türk Evi Mimarisinde Cephe ve İç Mekân Düzenlemeleri	77
Şekil 5.18. Antteras Projesi Site İçinden Görüntü, Türk Evi Mimarisinde Cephe Görüntüleri	78
Şekil 5.19. Meydan AVM, 55 Bin Metrekarelik Çatı Formunun 30 Bin Metrekaresi Yeşil Alan	79

TABLÖLAR

	Sayfa No.
Tablo 5.1. Yapı Sektöründe Kullanılan Malzemelerin Üretiminde Harcanan Enerji Miktarı	59

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ebru IŞIKCEVAHİR
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : Yapı Bilgisi
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Tuğba Erdil Polat
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Şubat 2017

ÖZET

KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Günümüzde mevcut teknolojik ve ekonomik gelişmeler Dünya'nın ekolojik dengesini ciddi oranda etkilemiştir. Sektörlerdeki gelişmeler, çevresel kaygı gözetmeksizin kontrolsüz olarak devam ettirilmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı da bu noktada geliştirilmiştir.

“Sürdürülebilir yapı” kavramı yaşam içinde kullanılan mekanları en küçük ölçekten başlayarak, çevrenin en az düzeyde kirletildiği, kaynakların en verimli kullanıldığı, arazilerin çevre koruma bilinciyle planlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla Dünya’da kamu ve sivil toplum örgütü düzeyinde birçok çalışma yapılmış, sürdürülebilirliğin küresel bir çözüm olduğu bilinci oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kentlerdeki ekonomik gelişmelerin cazibesi, insanları kırsaldan kentlere çekmiş, kontrolsüz nüfus artışıyla karşı karşıya kalan kentler yetersiz altyapıyla, günden güne artan çevresel ve sosyal sorunlarla savaşmaya başlamıştır. Kentler kullanıcılarına konfor ve yaşam kalitesi sunamaz hale gelmiştir.

Kentlerin kendi gelecekleri için dönüşüme girmeleri kaçınılmaz olmuştur.

Bu tezin amacı ‘Kentsel Dönüşüm’ kavramının mimarlık ve şehircilik literatüründe ortaya çıkışından itibaren araştırılarak, son yıllarda insanlık geleceği için her alanda karşımıza çıkan ‘Sürdürülebilirlik’ kavramının bu bağlamdaki önemini incelemesidir. Bu amaçla, ilk olarak "Kentsel Dönüşüm" kavramı ele alınarak her yönüyle çalışma biçimi ve araçları irdelenmiştir. Sonrasında “Sürdürülebilirlik” kavramının kökenleri araştırılırken, motivasyonunu sürdürülebilirlik kavramından alan kentsel dönüşüm yaklaşımları, Dünya’ndan ve Türkiye’den çarpıcı örneklerle incelenmiştir. İncelenen örneklerden elde edilen veriler, sonuç bölümünde irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Kent

GENERAL INFORMATION

Name and Surname : Ebru IŞIKCEVAHİR
Field : Architecture
Program : Structure Information
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Tuğba Erdil Polat
Degree Awarded and Date : Master of Science – February 2017

ABSTRACT

Today's current technological and economic developments have seriously affected the ecological balance of the world. The developments in the sectors are carried out uncontrollably and regardless of environmental concerns. The concept of sustainability has also been developed at this point.

The concept of sustainable construction in places used in life starts from the smallest scale. The environment is contaminated in minimum level and resources are used most efficiently. It aims to plan the lands with the environmental protection awareness. For this purpose, many studies have been carried out at the level of public and non-governmental organizations in the world. It has been tried to create awareness that "sustainability is a global solution" with these studies.

The attractiveness of economic developments in cities has attracted people from rural to urban areas. The cities faced with an uncontrolled population increase began to fight against inadequate infrastructure, increasing environmental and social problems from day to day. Cities have become unable to offer comfort and quality of life their users.

It has become inevitable for the cities to transform for their own future.

This dissertation aims to investigate the concept of urban transformation from the emergence of architecture and urbanism literature. And at the same time, another aim is to examine the concept of sustainability in the context, which has come to the fore in every field for the future of humanity in recent years. For this

purpose, firstly the concept of urban transformation was discussed whit examining the way of working and the tools. Afterwords while the roots of the concept of sustainability have been researched, urban transformation approaches that take motivation from sustainability concept have been studies with striking examples from the world and Turkey. The data obtained from the examined samples were analyzedin the conclusion part.

Keywords: Urban Transformation, Sustainability, Sustainability City

1. GİRİŞ

Kentler, 19. yüzyılda yaşanan sanayi devrimi ile birlikte hızlı bir büyüme sürecine girmişlerdir. 21. yüzyılda teknolojik gelişmeler, kent merkezlerindeki iş gücü artışı kentlerin fiziksel büyümesi ve hızlı nüfus artışı birçok problemin ana kaynağı oldu.

Ülkemizde özellikle büyük şehirlere yaşanan göç, kontrolsüz yapılaşmayı beraberinde getirdi. Bir gecede kondurulan evlerle başlayan bu süreç, daha çok maddi kazanç sağlama güdümlü, fiziksel estetikten ve sosyal standartlardan uzak, çok katlı apartmanlar ile devam etti. Oluşan bu kalitesiz ve konforsuz yapı stokları aynı zamanda doğadan kopuk, doğal afetlere hazırlıksız yaşam alanları oluşturdu.

Şehir merkezlerindeki konforsuz yaşam, kullanıcıları şehir dışına, nispeten daha kontrollü oluşumların olduğu bölgelere itti. Bu durumda iş ve ev arasındaki mesafeleri uzatarak ulaşım araçlarına olan bağımlılığı arttırmıştır. Trafiğin, günümüzdeki hayatı oldukça zorlaştıran halini alması kaçınılmaz sonuç oldu. İnsan doğasına aykırı yaşam, çalışma, eğitim, sağlık yapıları toplumun sosyal yaşamında da derin ve uzun vadeyi etkileyen krizlere yol açmıştır.

Tüm bu yaşam kalitesini derin etkileyen problemler sosyal mutsuzlukların öz kaynağı haline geldiği gözlemlenmektedir.

Gerek bireysel yaşanan kullanıcı problemleri gerekse yaşanan büyük afetler karşısındaki yapıların dirençsizliği, ülkemizde “Kentsel Dönüşüm” kanununun getirilmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

2012 yılında çıkarılan Kentsel Dönüşüm Kanunun amacı; “afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat form ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir”. 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Kanunu. (2012).

Bu kanun ile birlikte özel, tüzel ve TOKİ gibi mercilere yetkiler verildi. Arsa, ada ve mahalle ölçekli geri dönüşümler 2012 yılından bu yana özellikle İstanbul merkezli olarak devam etmektedir.

Kentlerin girdiği bu dönüşüm sürecinde bina bazlı geri dönüşümler, fiziksel ve sosyal standartlar dışında oluşmuş yapı stoklarına oranla daha sağlam, nispeten kaliteli, belli oranda daha konforlu olmasına karşın çevreyle olan uyumsuzluk, yeşil

alan, otopark gibi sosyal alanların gittikçe yetersizleştigi farklı problemleri getirmiştir. Çünkü arsa bazlı dönüşümler bina dışında diğer kullanım alanlarına imkân vermemektedir. Diğer büyük ölçekli, çevreye ve sosyal yaşama olan sorumlulukları gözetmeden yürütülen projeler de projelendirme, uygulama ve kullanım süreçleri ile yapı ömrü boyunca ekosistem içindeki sürdürülebilirliğinin gözatilmemesinden doğan ciddi sosyal ve çevresel problemler getirmektedir.

“Kentsel Dönüşüm” ve “Sürdürülebilirlik” kavramlarının yolu da tam olarak bu noktada kesişmekte olduğu söylenebilmektedir.

Sürdürülebilirlik, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin hızlanması ile birlikte sorun haline gelen çevre ve bu çevrenin içerdiği tüm bileşenlerin (toprak, su kaynakları, hava, bitki örtüsü ve tüm canlı sistemi) korunmasına yönelik tedbirleri içermektedir. Sürdürülebilirlik ve kent kavramlarının birlikte tartışılıp üzerine çalışılması ise yeni bir konudur. Satterthwaite göre, “sürdürülebilir gelişmenin öğeleri olan çevresel, ekonomik, politik, sosyal, demografik, kurumsal ve kültürel amaçlar, sürdürülebilir kentleşme olgusunun bir parçası olarak ele alınabilmektedir” (Aktaran, Tosun, 2009).

Aynı zamanda çevresel geleceğin içinde olduğu tehdit, kentlerin dönüşürken sürdürülebilirlik kavramıyla yoğrulmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında Kentsel Dönüşüm ile Sürdürülebilirliğin birlikte projelendirme, uygulama ve kullanılmasının gerekliliği analiz edilecektir. Bu analiz yapılırken kentsel dönüşümün tanımı, amacı ülkemizde geldiği nokta, sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası, yapı sektörü ile bağlantısı ve bu iki kavramın birlikteliklerinin önemi irdelenecektir.

Seçilen örneklerde, kentsel dönüşümün ve sürdürülebilirliğin fiziksel, sosyal ve çevresel olarak ortak tabanda bulunduğu uygulamaların doğru ve yanlış açılardan ele alınmasına dikkat edilmiştir.

2. KENTSEL DÖNÜŞÜM KAVRAMI

2.1. Kentsel Dönüşüm Tanımı

Kentsel dönüşüm ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar, amaç ve yöntemlerine göre farklı bakış açılarıyla kentsel dönüşüm kavramına baksa da, tüm tanımlarda kentsel dönüşüm, işlevini yitirmiş, köhneleşmiş, her yönüyle yıpranmış kent bölümlerinin ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarının detaylı ve

birleştirici yöntemlerle iyileştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen uygulamalar bütünüdür. (URL-1)

Yakın zamana dek, öncelikli olarak savaşta hasara uğramış kent ve kasabaların yeniden yapılandırılması bağlamında, düşük-gelirli vatandaşların yaşadığı köhneleşmekte olan mahallelerdeki kötü kaliteli konutlara çözüm üretmeyi hedefleyen, daha çok devlet müdahalesi esaslı olan ‘konut ağırlıklı’ süreci tanımlamak için kuzey Avrupa ülkelerinde (urban renewal) ifadesi kullanılmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının “Kentsel dönüşüm nedir?” sorusuna verdiği yanıt; “kentsel sorunlar ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak bir bölgenin ekonomik, toplumsal ve mekânsal özelliklerinin incelenmesi sonucunda uygulanabilir bir yol haritasının oluşturulması” olmuştur. Buna göre aşağıda sıralanan hususlar önem kazanmaktadır;

- Kentsel dönüşümün önceliği insandır. (URL-2)
- Amacı; sağlıklı ve konforlu kentler yapmaktır.
- Uygulamalar; ekonomik, sosyal ve toplumsal açıdan bütünlük olmak zorundadır.

Kentsel dönüşüm, “kentsel sorunlara çözüm üretmek amacıyla, değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem” olarak ifade edilmektedir (Thomas, 2003).

Lichfield’a göre, kentsel dönüşüm, “kentsel bozulma süreçlerini daha iyi anlama ihtiyacından doğan ve gerçekleştirilecek dönüşümde elde edilecek sonuçların üzerinde bir uzlaşmadır” (Aktaran, Akkar, 2006). Donnison’a göre ise, kentsel dönüşüm, “kentsel çöküntü alanlarında yoğunlaşan sorunları eşgüdümlü bir biçimde çözümlenmek için ortaya konulan yeni yol ve yöntemler”dir (Aktaran, Akkar, 2006). Roberts kentsel dönüşümü, “kapsamlı ve bütünlük (entegre) bir vizyon ve eylem olarak, bir alanın ekonomik, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesini sağlamaya çalışmak” olarak tanımlamaktadır (Aktaran, Akkar, 2006). Bir başka deyişle, “yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünlüğün sağlanması; çevresel kalitenin veya ekolojik dengenin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin tekrar sağlanmasıdır” (Robert’ten aktaran, Akkar, 2006).

Bu bağlamda kentsel dönüşüm, işlevini yitirmiş kentsel alanın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel koşullarını tüm yönleriyle ele alarak, daha sağlıklı çözümler bulmak ve uygulamaktır. “Bu nedenle, kentsel dönüşüm, yeni kentsel alanların planlanması ve geliştirilmesinden çok, var olan kentsel alanların planlanması ve yönetimi ile ilgilidir” (Akkar, 2006).

Kentsel dönüşüm üzerine yapılan tüm farklı tanımların ortaya koyduğu ortak nokta şudur ki; kentler birçok sebepten konforunu, kalitesini ve yaşanılabilirliğini kaybetmesi sonucu, hizmet ettiği çevre ve insanların refahı için iyileşme süreçlerine girerler. Farklı model ve yöntemlerle gerçekleştirilen tüm kentsel yenileme (urban renewal) ve kentsel canlandırma (urban regeneration) süreçlerine verilen isim uluslararası literatürde, kentsel dönüşüm (urban transformation) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentsel dönüşüm sadece yeni binalardan oluşan kent oluşturmak değil, aynı zamanda köhneleşmiş kenti yeniden canlandırma ve içinde yaşayanları soylulaştırma çalışmalarıdır. Yani kentsel dönüşüm sadece fiziksel bir oluşumun tanımı değil aynı zamanda sosyal ve çevresel amaçları barındıran süreçlerin tümüdür.

Bir kentin canlılığı ve soylulaşması da ancak kentin çevreye ve geleceğe olan duyarlılığıyla gerçekleşebilir.

2.2. Kentsel Dönüşümün Amacı

Kentsel dönüşümün genel olarak, eskimiş, afet riski yüksek, kullanım ömrünü tamamlamış, ekonomik katkı sunmayan, kullanıcı konforunu sağlayamayan, yeterli sosyal alanlar barındırmayan, estetikten uzak, çevreye zarar veren yapı topluluğunu çevreye ve sosyal yaşama kazandırmaya amaçlamaktadır.

Özetle;

- Eski işlevini yitirmiş artık kullanılmayan,
- Nüfusu kaldıracak altyapıya sahip olmayan,
- Kullanıcı oranıyla yeşil alan, kamusal alan oranı ölçsüz olan,
- Eğitimsizlik, işsizlik gibi sosyal sorunlar barındıran,
- Suç oranı artmış, bölge kullanıcılarının güvenliğini sağlanamayan,
- Ulaşım gibi kentin hareket kabiliyetini yitirdiği,
- İçinde yaşayanlar için fiziksel konforun sağlanmadığı,
- Tarihsel koruma gerektiren yapı stoğunun olmadığı,

- Bölgelelerde hem o bölgenin yaşayanına hem de içinde bulunduğu çevreye, yeni sağlıklı, konforlu, sosyal adaletli, ekonomik gelişmelere açık kentler yaratmak kentsel dönüşümlerin amacı olmuştur.

Kentsel dönüşüm, Roberts'a göre aşağıda tasarlanan "beş temel amaca hizmet etmek üzere tasarlanmalıdır"; (Aktaran, Akkar, 2006).

1. "Kentın fiziksel koşulları ile toplumsal problemleri arasında doğrudan bir ilişki kurulmasıdır". Yaşam alanların çöküntü alanı haline gelmesindeki en önemli nedenlerden birisi sosyal adaletsizlikler ve bu sebepten kaynaklı bozulmadır. Kentsel dönüşüm projelerinde başarıyla tamamlamak için yola çıkarken öncelikle, temelde sosyal bozulmanın nedenlerini araştırmalı ve bu bozulmayı önleyecek tasarımlar yapılması gerekmektedir.
2. Kentsel dönüşüm; "Kent dokusunu oluşturan birçok ögenin fiziksel olarak sürekli değişim ihtiyacına cevap vermelidir". Bir başka deyişle, kentsel dönüşümler kentlerin sürekli yaşayan ve büyüyen olgular olduğu düşünülerek geliştirmeye ve büyümeye açık, aynı zamanda konforunu korumaya devam eden modellerden tasarlanmalıdır.
3. "Kentsel refah ve yaşam kalitesini artırıcı başarılı bir ekonomik kalkınma yaklaşımını ortaya koymak". Kentlerde dönüşüme ihtiyaç duyan âtil alanların çöküntü haline gelmesindeki en önemli nedenlerden biri bu bölgelerin ekonomik cazibelerini yitirmeleridir. Kentsel dönüşüm projeleri çevresel ve fiziksel konforu sağlarken, bölgenin ve bölge insanın ekonomik kalkınmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
4. "Kentsel dönüşüm, toplumsal koşullar ve politik güçlerin ürünü olarak kentsel politikanın şekillendirme ihtiyacını karşılamayı amaçlamaktadır". Kentsel dönüşüm projeleri bölgenin tüm ilgilendirenleriyle, kamu, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve kullanıcıyla birlikte yürütülmesi gereken bir süreçtir.
5. "Kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejilerin ortaya koyulmasıdır". Kentsel dönüşüm projelerinde bölgeye özel çalışmalar yürütülmelidir. Bölgenin kendine özgü çevresel, sosyal, ekonomik sorunları ve avantajları dönüşüm planlamasının ana konularından olmak zorundadır.

2.3. Kentsel Dönüşümde Kullanılan Uygulama Biçimleri

Kentsel dönüşüm, kentlerin iyileştirmesine yönelik genel bir olgudur. Ancak kentsel dönüşüm uygulamaları, kentsel dönüşümün uygulanacağı alandaki bölgeye özel birçok açıdan farklılıklar gösteren özellikler bakımından, farklı uygulama yöntemleri gerektirmektedir. Bu yöntemler Dünyanın farklı bölgelerinden farklı uzmanların tanımlarıyla dokuz farklı uygulama biçimi olarak ayrılmıştır. Bunlar; (URL-3)

- **Yenileme (Renewal):** Uygulama yapılacak alanın tamamının ya da bir bölümünün tümüyle yıkılıp tekrar tasarlanması ve uygulaması yöntemidir. Bu yöntemde yıkılan bölge tamamen bozulmaya uğramıştır.
- **Sağıklaştırma/Rehabilitasyon (Rehabilitation):** Çöküntüye uğramış kentsel bölgenin bir kısmının yeniden düzenlenmesiyle elde edilen bir dönüşüm yöntemidir.
- **Koruma (Conservation):** Bu yöntemle, kentin tarihi ve kültürel varlıklarının, mevcut düzende yok olmasına veya zarar görmesine engel olacak ve uzun vadede korunmasını sağlayacak, kente ekonomik ve sosyal katkılar sağlayacak uygulamalar geliştirilmektedir. Ayrıca bozulmalara uğramış bölümlerin iyileştirilmesi işini de kapsamaktadır.
- **Yeniden canlandırma (Revitalization):** İlk oluşturulduğunda kente canlılık katan ancak zaman içinde bu amaca hizmet etmeyen kentsel alanların, alınacak tedbirle daha da geliştirilmiş olarak eski hedeflerine ulaşmalarını sağlamaktır.
- **Yeniden geliştirme (Redevelopment):** Özellikle gecekondularının olduğu, ekonomik özelliklerin iyileşmeye olanak sağlamadığı kentsel alanlarda, konutların yıkılarak yeniden projelendirilmesidir.
- **Düzenleme (Improvement):** Kentin tamamının ya da bir bölümünün kendiliğinden, plansız bir şekilde büyümesine engel olmak ve gerçekleşecek gelişimin planlı olması için uygulanan kamusal düzeyde bir yöntemdir.
- **Temizleme (Clearance):** Alt gelir guruplarının yaşadığı, öncelikli olarak konutlar olmak üzere, diğer yaşam alanlarının sağlıksız bölümlerinin ortadan kaldırılması olarak tanımlanabilmektedir.
- **Boşlukları doldurarak geliştirme (Infill development):** İyileştirmek amacıyla, kentin bir bölümündeki mevcut dokuya farklı eylemelere hizmet eden yapılar ekleyen yöntemdir.

- **Tazeleme parlatma (Refurbishment):** Kentlerin en önemli görsel ve sosyal parçalarından açık kamusal alanların, düzenlenmesine, peyzaj alanları ve kent mobilyalarının bakımı, değiştirilmesiyle özellikle tarihi bölgelere canlılık getirme hedefli bir dönüşüm yöntemidir.

Bu yöntemlerden en çok uygulananları; yeniden geliştirme (redevelopment) ve yeniden canlandırma (revitalization), sağıklaştırma / rehabilitasyon (rehabilitation) yöntemleridir. Ülkemizde ve ülkemiz standartlarındaki ülkelerin, özellikle konut bölgelerinde sıkça başvurdukları yöntemlerdir. Gelişmiş toplumlarda da bu yöntemler daha önceki dönemlerde kullanılmış, ancak mevcut süreçte; koruma (coservation), tazeleme parlatma (refurbishment), düzenleme (improvement) gibi tarihi bölgeleri korumaya canlandırmaya ya da yeni oluşacak bölümlerin planlanmasına yönelik yöntemler kullanılmaktadır. Özetle kullanılan kentsel dönüşüm yöntemlerin ülkelerin içinde buldukları sosyal ve ekonomik şartların yani gelişmişliğin belirlediği problemlere göre seçildiği söylenebilmektedir.

2.3.1. Yeniden Geliştirme (Redevelopment)

Bozulmuş, koruma değeri olmayan yapıların bulunduğu alanlarda kullanılan bir yöntemdir. Mevcut ekonomik değeri olmayan yapıların boşaltılıp yıkılması suretiyle işe başlanan yöntemdir. Bu yöntemde genellikle kullanıcılar başka bölgeye taşınmaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla kullanılan bu yöntem mevcut kullanıcıyı genellikle mutsuz etmektedir. Ülkemizde de özellikle gecekondular bölgelerinde sıkça kullanılan bu yöntemle, ekonomik değeri yüksek bu alanlar maksimum kullanımla değerlendirilir ve proje sonunda alan eski değerinin çok üstünde değerlendirilmektedir.

Kullanılamaz durumdaki bu alanlar, modern, çağdaş, konforlu yeni kentler oluşturmayı amaçlamaktadır.

2.3.2. Yeniden Canlandırma (Revitalization)

Bu yöntem mevcut kullanıcıyı koruyarak sağıksız yapıların bulunduğu alanların yenilenmesidir. Yeniden canlandırma/yapılandırma da kullanıcılar geçici bir süre ile başka alanlara taşınarak yıkım ve yenileme işlemi gerçekleştirilir. Proje tamamlandığında eski kullanıcılar yeni, daha sağlıklı ve konforlu yaşam alanlarına kavuşur. Bu yöntem sosyal ve ekonomik düzeyde diğer yöntemlere nazaran daha adil bir yaklaşım olmasına karşın ülkemiz gibi imar problemleri olan gelişmekte olan ülkelerde çeşitli mülkiyet problemlerine yol açmaktadır.

“Sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel açılardan bir çöküntü süreci yaşamakta olan kentsel alan parçalarının, çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesi sonucu, o alanın tekrar hayata döndürülmesi, canlandırılması yöntemine verilen isimdir” (URL-4).

2.3.3. Sağlıklaştırma/Rehabilitasyon (Rehabilitation)

Mevcut sağlıksız yapıları çeşitli yapım teknikleriyle sağlamaştırma yöntemidir.

Sağlıklaştırma diğer adıyla rehabilitasyon yöntemi, planlı olarak kurulmuş ancak zaman içinde kullanımdan kaynaklı yıpranma ve bozulmalara maruz kalmış kent paçalarının, korunmasına ve tamir edilemesine dayalıdır. (URL-5).

2.4. Kentsel Dönüşümün Boyutları

2.4.1. Fiziksel

“Dokunun tasarım ve kalitesinin doğru gerçekleştirilmesi’ biçiminde ifade edilmiş olup ‘sürdürülebilir toplumlar için planlama yapılabilmesi, sosyal dahil olma ile birlikte ekonomik başarının teşvik edilmesi ve çevrenin korunması için planlama sisteminin modernize edilmesine ilişkin ölçütleri de kapsamaktadır” (Kocabaş, 2006).

Kentsel dönüşüm öncelikle fiziksel gereksinimlerin tetiklediği bir durum olarak gündeme gelmiştir. Mekânsal düzeydeki iyileştirmeler kentsel dönüşümün önceliği olmuştur.

Konutların iç konforu çevreyle olan etkileşimini direk etkilemektedir. Konutların otopark, ulaşım ağı sosyal donatı ve mekanlara yakınlığı fiziksel boyutun konusudur.

2.4.2. Çevresel

Binalar buldukları çevrenin bir parçasıdır. Kentsel dönüşümler binaları yenilerken yapı stoklarının bulunduğu çevreleri de büyük bir değişim hareketine katmaktadır. Her yenileme, ancak çevreye katkı sağladığında amacına ulaşmış sayılır. Çünkü binaları ve kullanıcılarını yaşatacak olan doğaya, yapılan katkılarla kentsel dönüşümde başarı sağlanmış olur. Madem binalar yeniden planlanıp yeniden yapılıyor, o zaman yapıların çevreye verdiği zarar en aza indirgenerek yapılan çalışmalar hem ekonomiye hem çevreye dolayısıyla kullanıcıya uzun vadede kazanç vadeder. Sürdürülebilir bir yaşam için sürdürülebilir yapılar yapmak zorunluluktur.

2.4.3. Sosyal

Şehir sadece insanın inşa ettiği değil, insanı da inşa eden canlı bir mekândır. Kentsel dönüşümler, binaları dönüştürürken o bölgenin insanın alışık olduğu sosyal kimliği göz ardı etmemelidir. Türkiye’de özellikle İstanbul da gerçekleştirilen birçok kentsel dönüşüm örneklerinde sosyal çözümsüzlüklere ulaşan değişimler olmuştur, Sulukule, Fikirtepe bölgeleri bunlardan en öne çıkanlarındandır. Bu bölgelerdeki kentsel dönüşüm modeli toplumla tam uzlaşa sağlanmadan yola çıkılmış, kullanıcılar yaşam şekilleri gözetmeksizin ekonomik açıdan daha değersiz bölgelere taşınmış ve gelinen noktada tamamlanmayan dönüşüm projeleri ve sosyal problemler yaşayan halk vardır.

Diğer yandan oluşturulan yeni yaşam alanları var olan sosyal yapıya katkıda bulunmak eskisinden ileriye taşımakla sorumlu olmalıdır. Maltepe Gülsuyu “Yerinde Kentsel Dönüşüm Projesi” bu bağlamda en iyi örneklerdendir. Yerinde dönüşümle, yıllardır o bölgede yaşayan insanların sosyal hayatı değiştirilmeden yaşam alanları konforu artırılarak yeni sosyal fonksiyonlar eklenerek bir dönüşüm planlaması yapılmıştır.

2.4.4. Ekonomik

Kentlerin yeniden planlanıp, oluşturulmasında; vatandaş, inşaat firmaları, bankalar, belediyeler ve bakanlığın içinde bulunduğu birçok grup ekonomik boyutun başrolünde olmaktadır.

Kentlere kazandırılan bu yeni görünüm, kullanıcıya sağlanan konfor beraberinde özel ve kamu kuruluşlarının da içinde bulunduğu katılımcılara ciddi ekonomik kazanımlar sağlamaktadır.

Bu ekonomik kazanımlar öncesinde, kamu tarafından yapılan teşvikler ve oluşturulan fonlar, bankalar tarafından verilen krediler ve faiz destekleri, yatırımcı firmalar tarafından verilen kira yardımları gibi birçok bileşenle alt yapı oluşturulmaktadır. Tüm bu alt yapı planlar uygulandığında tüm katılımcılara gerçek ekonomik katkılar sunmaktadır. Yenilenen konforlu yapılar arsa değeri ve oluşturulan çekici yaşam alanlarıyla değerine değer katarak yatırımcısını ve kullanıcılarını memnun etmektedir.

3. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN KAVRAMI ve GELİŞİM SÜRECİ

19. yy. Endüstri Devrimi sonrası Avrupa kentlerindeki hızlı ekonomik gelişmelerin kentlere yüklediği yük, kentleri zorunlu bir yenilemeye sokmuştur.

Avrupa’da kamu önderliğinde yürütülen kentsel dönüşüm projelerinin en önemli ki adımı; 1851 yılında İngiltere’de çıkarılan ‘Konut Kanunu’ ve Haussmanın, Fransa’nın başkenti Paris için yaptığı, günümüze kadar gelen kent planlamalarıdır. (Gürler’den aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

Ekonomik gelişmeler sonrası kentlerdeki hızlı çevre kirliliği artışı, 1800-1945 yılları arasındaki kentlerin benzer bozulma ve çöküntü sebepleri, kentsel dönüşümlerde benzer modellerin kullanılmasına neden olmuştur. Ancak en çok uygulana yöntem *kentsel yenileme (Urban Renewal)* olmuştur. “Endüstri Devrimi sonrasında, sanayi kentlerinde hızla artan çevre kirliliği, sanayi alanlarının düzensiz yapılaşması, kalabalık ve yaşam standartları düşük konut alanları ve yetersiz altyapı hizmetleri, sağlıksız kentlerin gelişmesine neden olmuştur” (LeGates ve diğ.’nden aktaran, Akkar, 2006).

“Endüstri Devrimi sonrasında, Avrupa’nın büyük kentlerinde işçi sınıfının içinde bulunduğu insanlık dışı koşullar, birçok düşünürü ve planıcıyı etkilemiş ve ilk kentsel dönüşüm fikrinin ortaya çıkmasını hızlandırmıştır” (Polat ve Dostoğlu, 2007). “Zaman içinde kentsel dönüşüm sürecinin politik ve ekonomik yapısı, ulusal gelişimden, küresel bütünleşme hedefine yönelerek, kentsel planlama sürecini de değiştirmiştir. Bu nedenle, dünyadaki kentsel dönüşüm uygulamalarında farklı dönemlere farklı yaklaşımlar sergilendiği söylenebilmektedir” (Gürler, 2003).

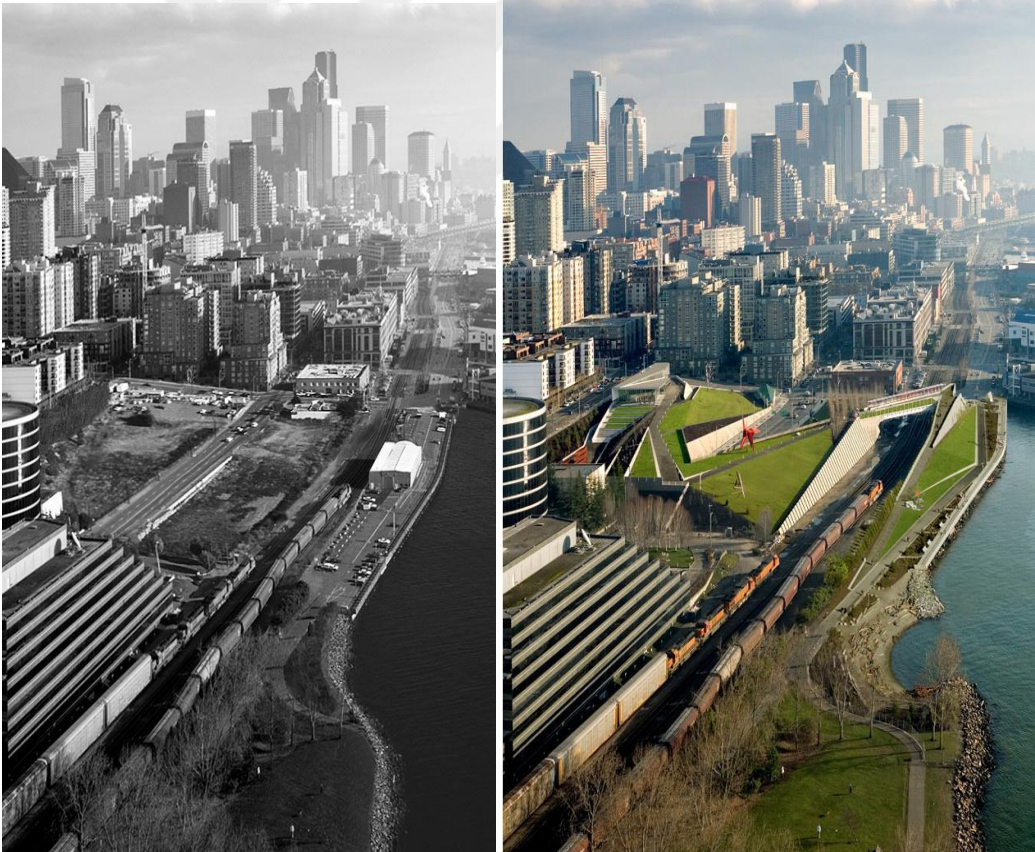
“19. yy’ın ikinci yarısında “Park Hareketi” kente doğayı getirmeyi amaçlamış; bunun sonucunda 1844’te Liverpool’da Birkenhead Parkı, 1845’te Londra’da Victoria Parkı ve 1863’te de New York’ta Central Park yapılmıştır” (LeGates ve Stout’dan aktaran, Akkar, 2006).

Şekil 3.1. Central Park Eski Hali - ABD

Şekil 3.2. Central Park Yeni Hali - ABD

Şekil 3.4. ABD Weiss/Manfredi's Olympic Sculpture Parkı, Seattle

Paris; 1853'te Louis Napoleon'un, Baron Hausmann'ı görevlendirilmesiyle birlikte kentsel bozulmaya uğramış -çürümüş-, gecekondulaşmış konut alanlarını

yıkarak köklü bir değişim yaşamıştır. Bu değişimde fakirlik bir anlamda kent dışına itilmiş, ancak ortadan kalkmadığı gibi sosyo-ekonomik sınıflar arasındaki uçurumun daha da artmasına yol açmıştır. Nihayetinde yüzyıllar boyu kentsel akışları şekillendirecek değişimin sonuçları bugünkü Paris'in ana hatlarında gözlenmektedir.

Şekil 3.5. Haussmann'ın şehircilik prensipleri; (URL-6)

- I. Yeni açılan her yolun yaya ve taşıt trafiğini kolaylaştırmasının yanı sıra, yolların buldukları bölgelerin havadarlığını ve aydınlığını sağlamakla sorumludurlar.
- II. Her yolun altında bir kanalizasyon bulunmaktaydı, yolların genişliği aynı zamanda yağmur suyu tahliyesinde önemli bir rol oynamaktadırlar.
- III. Caddelerdeki lambalar Paris'in aydınlık yönünü simgelemektedirler.
- IV. Ağaçlarla süslü geniş caddeler binaların cephelerini aynı zamanda oluşturmaktadır.

Haussman'ın Paris şehrinin şekillenmesindeki bu prensipler birçok Avrupa şehrinin modernleşmesinde rol model olmuştur.

Haussman'ın Paris için yaptığı bu kentsel yenileme ile açılan geniş bulvar ve caddeler Paris' in büyük parklarına bağlanmışlardır.

Şekil 3.6. Haussmann Paris Düzenlemesi

Şekil 3.7. Champs Elysees Bulvarı - Paris

19. yüzyıldaki Avrupa da ki bu gelişmelere paralel olarak Amerika’da da “Güzel Kent Hareketi” ile geniş bulvar ve caddelerin önem verildiği kent hareketi

başlamıştır. Kamusal binalar geniş caddelere cephe verilecek şekilde düzenlenmiştir. İlk kentsel yenileme projeleri ABD’de 1950’lerde başlar, Pittsburgh bir sanayi şehri olarak pisliğinden söz edilen bir kentken kent merkezi hemen tamamen yıkılır ve yerine iş blokları, konut blokları inşa edilmiş, çoğu sosyo-ekonomik bakımdan düşük gelirlili siyahi halktan oluşan 8000 kişiye yakın fakir ve zenci yerlerinden edilmiştir.

- Yasalar değiştirilmiş gibi gözükse de Zenci ve Latinler yüksek katlı ucuz apartman dairelerine taşınırken zengin ve orta halliler de daha yaygın, daha ferah alanlara yerleşmişlerdir.
- Kentsel bölgeler arasında araç trafiğini rahatlatmak için büyük caddeler oluşturulmuştur.
- Ülkenin en eski kentlerinden Boston’un neredeyse bir bölümü yıkılır ve düşük ve orta gelirlili halka konforlu konut ve yaşam alanlarının olduğu mahalleler yapılır ve kısa zaman sonra bur bölgeler lüks konut mahallelerine dönüşmüştür.

20. yy. ilk yarısında İngiltere de “Bahçe Kent Hareketi”, “Yeni Kentler Hareketi”, “Modernist Hareket” gelişmiştir. CIAM’ın “Atina Sözleşmesi”nde belirlenen ana ilkelere göre, ‘modern kent’ temiz, sağlıklı ve güzel çevrelere sahip olmalı; kentlerin sağlıksız alanları yıkılmalı, bu alanlar tekrar yapılırken geniş yeşil alanlar üzerine yüksek kütlelerden oluşan bir kentsel doku geliştirilmelidir” (Jacobs ve diğ.’nden aktaran, Akkar, 2006).

CIAM toplantısının örnek yerleşkelerinden biri olarak değerlendirilen, Stuttgart’da ki Weissenhof yerleşkesi CIAM’ın kararlarının uygulandığı deneysel bir yerleşke olarak, modernist şehirciliğin insana ve mekâna yaklaşımının gözlenebilmesi açısından önemli örnekler arasındadır.

Şekil 3.8. Stuttgart Weissenhoff Yerleşkesi

Modernist Hareket'in ortaya çıkışının ardından, Paris başta olmak üzere Avrupa'nın birçok kentinde yıkılan alanlar, modernist anlayışla tekrar planlanmış ve çeşitli uygulamalar yapılmıştır.

Şekil 3.9. Johnson-Cam Evi

Şekil 3.10. Le Corbusie-Villa Savoy

“1940-1950’lerde savaş sonrası “Kentlerin Yeniden İnşası (Urban Reconstruction)” modeli gündeme gelmiştir. Bu modelde, merkezi yönetimler öncülünde geçmişten gelen fiziksel sorunların yok edilmesine yönelik kentler öngörülmüştür. Avrupa’daki bu harekete karşılık Amerika Birleşik Devletlerin de 1949 yılında “Konut Yasası” ile sosyal konut yapımı ve kentsel dönüşüm hareketinin yasal dayanaklara bağlanmıştır. Yapılan çalışmalara göre, kent merkezlerinde, öncelik köhneleşmiş kenar mahallelerin temizlenmesine verilmiş; tümüyle yıkımlar yapılarak, bu alanlara çok katlı konut blokları inşa edilmiştir. “Geleneksel kent merkezlerinde de büyük yıkımlar yapılmış; yeni kent merkezleri, tamamen ofis ve ticaret işlevleri taşıyan alanlar haline getirilmişlerdir” (Oc ve Tiesdell’den aktaran, Akkar, 2006). 1940’ların ikinci yarısından itibaren “Kentsel Gelişim (urban development)” politikası uygulanmaya başlanmıştır. Bu yıllar, modernist tasarım ilkelerinin geliştirilerek uygulandığı bir süreçtir.

1960 ve 1970’lerin başlarında “Kentsel İyileştirme (Urban Improvement)” ve Kentsel Yenileme (Urban Renewal)” projeleri uygulanmıştır. “Bu dönemde, fiziksel bozulma ile toplumsal bozulma arasındaki doğrudan bağlantı kabul edilmiş; daha çok toplumsal sorunlara duyarlı ve alan-odaklı kentsel iyileştirme ve yenileme projeleri geliştirilmiştir” (Couch ve Fraser’dan aktaran aktaran, Akkar, 2006). Bu yıllarda kent merkezleriyle birlikte, yerel yönetimlerin çalışmalarıyla yoksul mahalleler de dönüşüm öncelikli hedefleri olmuşlardır. Bu hareket kentsel dönüşümlerin fiziksel boyutla birlikte sosyal boyutunda önem kazanmasını sağlamıştır. 1970’lerin

sonlarına doğru kentlerdeki çöküntü alanlarının oluşmasının en önemli sebepleri arasında ekonomik adaletsizlik de gösterilmeye başlanmıştır.

1980'ler "Kentsel Yeniden Yapılandırma (Urban Redevelopment)" politikasının yayıldığı yıllardır. Bu yıllardaki dönüşümlerin önceliği kentlerin çöküntü alanlarının ekonomik canlanması üzerine çalışmalar olmuştur. Bu dönemde yeniden yapılanma modeliyle, başta İngiltere olmak üzere Avrupa kıtası ve Kuzey Amerika da örnek projeler tasarlanmış ve hayata geçirilmiştir. Bu örnek ve öncü projeler arasında; Birmingham'da Senfoni Sarayı ve Kültür Merkezi, Londra'da Canary Wharf1, Liverpool'da Albert Docks, Rotterdam'da Rotterdam Waterstad ve The Cultural Triangle, New York'da Battery Park City ve South Street Seaport6 en önemlileridir. "Bu projelerin diğer önemli özelliği, çöküntü alanlarına tamamen yepyeni imajlar geliştirerek bu alanlara ve kente hem potansiyel ulusal ve uluslararası yatırımcı ve müşteri hem de turist çekmektir" (Paddison ve diğ.'nden aktaran, Akkar, 2006).

Bu yıllarda yapılan bu öncü projeler kentlerin tanıtımında da büyük rol oynamıştır. Aynı zamanda, bu modelde yapılan kentsel dönüşümlerin çoğunluğu kamu-özel sektör iş birliğinin başarıyla uygulandığı önemli örneklerdir.

1990 sonrasında kullanılan en yaygın müdahale biçimleri "Kentsel Yenileşme ya da Kentsel Canlandırma (Urban Regeneration)"dır. Bu dönemde kamu ve özel sektör yanında, gönüllü kuruluşlar ve toplumun değişik kesimlerinin sürece katılımı için yeni yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Bu dönemde kentsel dönüşümlerde etkin çalışmalar yürütmesi için yerel yönetimler kamu kurumları tarafından desteklenmiştir.

1990 sonlarına doğru kentsel canlanmada özel sektör danışmanlığı ön plana çıkmış ve başta İngiltere olmak üzere Avrupa da kentsel dönüşüme danışmanlık eden özel sektör kuruluşları kurulmuştur.

1990'lardan sonra kentsel dönüşüm, fiziksel, çevresel, ekonomik, sosyal faktörlerin, yasal düzenlemelerle birlikte yoğrulduğu bir dönem olmuştur. Bu yıllarda ekonomik, toplumsal ve çevresel faktörlere dayanılarak "sürdürülebilir kent" olgusunun geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerektiği kanısına varılan yıllardır. Ayrıca bu dönem, kentlere yeni imaj kazandırmaya yönelik değil, tarihsel özelliklerini ortaya çıkararak kentin ekonomisiyle bağlandığı, kentsel dönüşümlerin uygulandığı dönemdir.

1990 sonrasında da “Kentsel Koruma (Urban Conservation)” ön plana çıkmaktadır. “Son dönemde özellikle Avrupa kentlerinde kentsel koruma amaçlı canlandırma projelerinin dört alanda yapıldığı tespit edilmiştir” (Drewe’den aktaran, Akkar, 2006).

a) Tamamıyla bozulmuş tarihi kent merkezlerine yeniden canlılık kazandırılması,

b) Tarihi merkezlerin iyileştirilmesi,

c) Tarihi nitelikte olan sanayi ve ticaret alanlarının, ekonomiye tekrar katkı sunacak duruma getirilmesi,

d) Küçük ve orta ölçekli tarihi kentlerin restore edilip, korunması

“Endüstri Devrimi sonrasında, Avrupa’nın büyük kentlerinde işçi sınıfının içinde bulunduğu insanlık dışı koşullar, birçok düşünürü ve plancıyı etkilemiş ve ilk kentsel dönüşüm fikrinin ortaya çıkmasını hızlandırmıştır” (Polat ve Dostoğlu, 2007).

19. yy.’dan bugüne kentlerdeki kentsel dönüşüm stratejileri çok çeşitlilik göstermiştir. Bu çeşitlilik, içinde bulunan dönem, sahip olunan teknoloji, bölge ve kullanıcı özellikleriyle siyasi ve ekonomik politikaların farklılıklarından kaynaklanmıştır.

3.1. Dünyadaki Kentsel Dönüşüm Projesi Uygulamaları

Dünya’da gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki dönüşümler sahip oldukları ekonomik olanaklar ve sosyal oluşuma göre farklılık göstermiştir. İngiltere, Fransa, Almanya gibi gelişmiş ülkelerde büyük çoğunlukla kentsel dönüşümler sürdürülebilir kalkınma için 2. Dünya savaşı ve sanayi devrimi sonrasında yapılmışken, Brezilya, Arap ülkeleri, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, günümüzde de halen devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler kentsel dönüşümlerini gerçekleştirirken gelişmiş ülkelerin tecrübe ettiği dönüşüm modellerini örnek almaktadırlar.

Gelişmiş ülkeler geçmişte konut bölgelerinin soylulaştırmasına yönelik dönüşümler yapmışken, günümüzde az yıkım daha çok sağlıklaştırma ve yenilemeyle tarihi bölgelerin korunması ve sanayi bölgelerinin sürdürülebilir özelliklere sahip olması yönünde çalışmalar yürütmektedir. Buna karşın Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler gecekondular gibi konforsuz ve afet riski yüksek yapı stoklarını yıkıp yeniden inşa etme süreçlerini henüz geliştirmektedirler.

3.1.1. Hiroşima – Danbara Kenti Kentsel Dönüşüm Projesi (Japonya):

Hiroşima, tüm dünyanın hala unutamadığı, izlerinin günümüze kadar ulaştığı bir nükleer saldırıyla, 1945 yılının ağustos ayında, büyük bir yıkım yaşamıştır. Bu yıkım, fiziksel yıkım kadar sosyal ve ekonomik yıkımla da bölgeyi ve ülkeyi sarsmıştır. Çünkü atom bombasının bölgede yarattığı tahribat insanların sosyal ve kültürel yaşamlarının bitmesine, ekonominin çökmesine sebep olmuştur. Bu sebeplerden Hiroşima'nın Danpara bölgesindeki *yeniden gelişim* yöntemli kentsel dönüşüm projesi, bölgeyi yeniden kalkındırırken, dünyanın da en büyük endüstriyel gelişim projesi unvanına kavuşmuştur.

Danbara Kentsel Dönüşüm Projesi, bölgenin fiziksel çöküntüsü yeniden yapılandırırken, halkın savaş sonrası içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çöküntüye de çözümler üretici nitelikte olmuştur. Kenti, çalışmak ve yaşamak için yeniden avantajlı hale getirmiştir. Proje kamu, özel sektör ve yerel halkın hep birlikte yürüttüğü ve başarıya ulaştırdığı bir proje olması bakımında da önemlidir.

Dönüşüm alanındaki ana yollar üzerine konumlandırılan orta yükseklikteki binaların büyük çoğunluğu özel sektör tarafından tamamlanmıştır. “Maliyetin %38’i yerel yönetimlerden, %57’si Hiroşima şehrinden ve %5’i diğer özel kaynaklardan sağlanmıştır” (Şişman ve Kibaroglu, 2009). Danbara bölgesi yerel halkının, konut ve ticaret alanları kadar önemli diğer ihtiyaçları, sosyal alanlardır. Bu eksiklik hedef olarak alınmış ve Danbara genç, yetişkin ve çocukların dinlenip hoş vakit geçirebilecekleri birçok park ve yeşil alanlardan oluşan kamusal alana kavuşmuştur. Tasarlanan bu dinlenme ve oyun alanları geleneksel mimariyi yansıtmaktadır. Ayrıca proje kapsamında birinci derece önemli bir ana yol ve ikinci derecede önemli yol inşaatı gerçekleştirilmiştir.

Projeye halk tarafından kurulan sivil toplum hareketleri de katılmıştır. Kurulan bu örgütlerin önemli bir kısmı dönüşümün her aşamasında etkin roller üstlenmiştir. Özellikle fakir yerleşim alanlarında halk hareketinin yaptığı çalışmalar. Yapılan işlere kalıcılık ve gerçeklik katmıştır.

Şekil 3.11. Hiroşimo, Atom Bombası Sonrası Yıkıma Uğramış Kent Görüntüsü

Şekil 3.12. Günümüzde Danbara Bölgesindeki Sosyal Alanlar

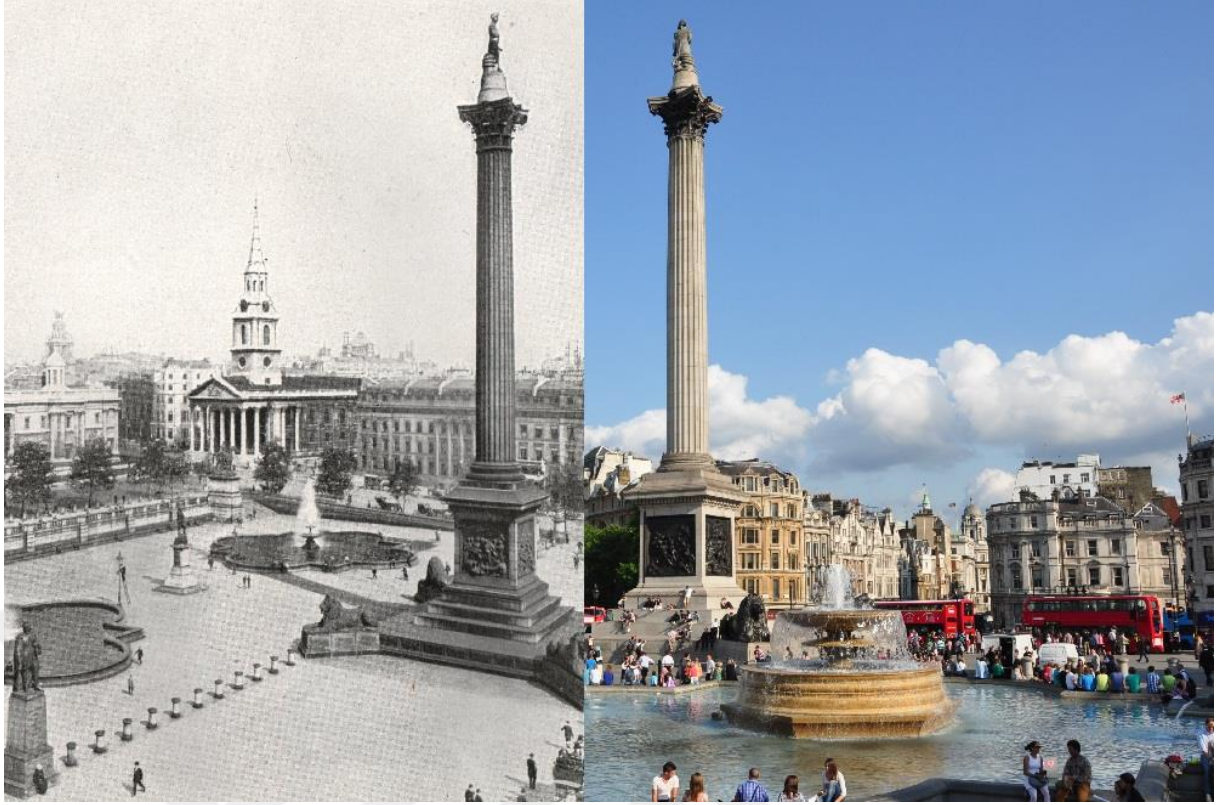
3.1.2. Trafalgar Meydanı Kentsel Dönüşüm Projesi (İngiltere):

Trafalgar meydanı, 1805 yılında Trafalgar savaşı sonrası, savaş anısına yapılan, Londra'nın en canlı ve tanınmış kamusal alanlarından birisidir. Günümüzde de birçok etkinliği ev sahipliği yapan meydan halk ve Londra'ya gelen turistlerin uğrak yerlerindedir. Yapıldığı yıllarda, Trafalgar Meydanı etrafının araç yolarıyla çevrili olması, meydanı yaya hareketinden uzaklaştırıcı sebebi olmuştur. Meydan asıl hizmet etmesi gereken yayaya hizmet etmemiştir. Meydanın bu yaya sırt çevirmiş planlaması, şehrin tarihi geçmişinin çekmesi gereken turist miktarını büyük oranda etkilemiştir.

Trafalgar Meydanı yayaların meydana kolay ulaşabilmesi, meydan içinde kalan mekânların tümüne ulaşılabilmesi ve kullanılabilmesi, günlük kullanımın kolaylaşması, gelecekte planlanacak mekanlar için gelişme ve büyümeye elverişli olması gibi sebeplerden bölge için kentsel dönüşüm projesi hazırlanmıştır. Ayrıca meydanda yer alan, tarihsel nitelikteki binalar ile heykel gibi önemli parçaların korunarak tarihi varlıkların çağdaş bir anlayışla düzenlenmesi dönüşüm projesinde amaçlanmaktadır.

Proje örgütlenmesi, kamu, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışmasıyla oluşturulmuştur. "1996'da Westminster Şehir Konseyi ve Büyük Londra Otoritesi, projeyi başlatmıştır. Daha sonra Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS), İngiliz Mirası (EH) ve Londra Hükümet Ofisi'nin içinde bulunduğu komite projeyi devam ettirmiştir" (Demirsoy'dan aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

Trafalgar Meydanına yayaların ulaşım sorunlarının çözülerek, araç trafiğinin de sosyal ve kültürel aktivitelerin rahatlıkla yapılabilmesine engel olmayacağı biçimde çözümlendirilmesi projenin öncelikli hedefi olmuştur. Proje, yarışmaya açılmış ve kamu kurumlarınca yapılmıştır. Projenin uygulanma sürecinde kamunun yanı sıra halkın içinde bulunduğu sivil toplum örgütleri aktif yer almışlardır.

Şekil 3.13. Trafalgar Meydanı'nın geçmişte ve günümüzdeki halleri

Şekil 3.14. Trafalgar Meydanı günümüzde çokça turist ziyaret ettiği bir meydandır.

3.1.3. Postdam Meydanı Kentsel Dönüşüm Projesi (Almanya):

Almanya'nın başkenti Berlin' de bulunan Postdam Meydanı, Avrupa'nın en ünlü tarihi meydanlarından biri olması sebebiyle her yıl ciddi turist çekmektedir.

Meydan, İkinci Dünya savaşı döneminde tamamen yıkılmış ve savaş sonunda da doğu ve batı olarak ikiye ayrılan Almanya'nın ortasında kalarak ikiye bölünmüştür. Postdam Meydanı, ülke tarihinin önemli bir parçası olması, savaşla birlikte kaybettiği özelliklerin yeniden canlandırılması ve tarihi parçalarının korunarak, kültürel öneminin vurgulanması amacıyla kentsel dönüşüme girmiştir.

Postdam Meydanı Projesi, çıkış noktası savaş öncesi dokusuna uygun olması olmuştur. Bu amaçlarda çok büyük bir dönüşüm hareketi gerçekleştirilmiştir. Meydanı ikiye ayıran duvarın yıkılmasıyla birlikte Berlin'in tam ortasında kocaman, dümdüz bir alan olarak kalan Postdam Meydanı, dönüşüm projesinde özel sektöründe yer alması amacıyla, büyük şirketler için içine katılmıştır. Postdam Meydanı dönüşüm projesi için yarışma düzenlenmiş, projeyi, gece gündüz canlılığını koruyan, alışveriş dükkanlarının, yeme içme mekanlarının olduğu, konutların ve ekonomik canlılık için büroların olduğu, yerli ve yabancı turisti çeken, yerel kullanıcılarını memnun eden bir tasarım öngörülmüştür.

Projede örgütlenme modeli olarak özel sektör yönetimli model kullanılmıştır. Devlet arazileri özel sektöre devredilmiş, bu alanlara da proje konseptinde çalışmalar yapılmıştır. Proje, özel sektör yönetimli liderlik, kamu denetimli, halk katılımlı bir dönüşüm modeli olmuştur. Proje alanında yer alan dünyaca ünlü şirketler projenin finansmanına büyük katkı sunmuşlardır.

Postdam Meydanı; kentsel dönüşüm projesi kapsamında temel hedefler doğrultusunda, sinema salonu, mağaza, restoran, kafe, tiyatro ve otel gibi ekonomik canlılığı sağlayacak mekanlarla donatılmıştır. Üst ve orta sınıfa hitap edecek konut alanları ile ofisler gibi farklı fonksiyonlu kentsel alanlarda tasarlanmıştır.

Şekil 3.15. Postdam Meydanı, 1926

Şekil 3.16. Postdam Meydanı Günümüzdeki Görüntüsü

3.1.4 La Defense Kentsel Dönüşüm Projesi (Fransa):

(Yeniden geliştirme metodu uygulanmıştır.)

La Défense, Paris metropol alanında yer alan, iş merkezi bölgesidir. Ayrıca Avrupa'nın en büyük iş alanıdır. "La Défense bölgesindeki kentsel dönüşüm projesinin yüksek binaları yaygınlaştırması, geleneksel yol dokusunu ortadan kaldırması ve yaya ve otomobil akışını birbirinden ayrılması şeklinde üç temel ilkesi bulunmaktadır" (Ersoy'dan aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

La Défense kentsel dönüşüm bölgesinde, Fransa'nın Dünyaca ünlü şirketlerinin binaları yer almaktadır. Önemli mimarlar tarafından tasarlanmış ünlü binalar yine bu alanda yer almaktadır.

Proje, büyük ölçüde kamu ve geri kalan özel sektör oranında, kamu ve özel sektör ortaklığı ile gerçekleştirilmiştir. Projenin başlangıcında, kamu büyük rolü üstlenmiştir. Dönüşüm projesinin temel hedefi tarihi alanın üzerindeki ekonomik baskıyı kaldırarak oluşacak yeni alanın tarihi kent merkezi ile olan bağıni koparmamak olmuştur.

Şekil 3.17. La Défense, 1958

Şekil 3.18. La Defence Günümüzdeki Görüntüsü

3.1.5. Brisbane “Yeni Dünya Kenti” Kentsel Dönüşüm Projesi (Avustralya):

Otuz yıl önce kasaba görünümündeki bu kent, yakın bir geçmiş tarihi olmasına rağmen kentsel çöküntü başlamıştır. Ekonomik canlılık olmadığından geç nüfus daha gelişmiş Avrupa ülkelerine gitmişlerdir. Kentte kentsel dönüşüm hareketinin kamu-özel sektör birlikteliğiyle başarılı bir şekilde yürütülmesi sonucu, şu anda Dünya'nın farklı yerlerinden insanları kendine çeken bir kent halini almıştır. Halkın katılımıyla en başarılı ıslah projelerinden biri olmuştur. Eski bir endüstri kenti olan Brisbane, yeniden ekonomik olarak canlandırıldı, yatırımlar yapıldı. Şehrin içinden geçen nehir, kentsel dönüşümün en önemli ögesi olarak kullanılarak, şehir sosyal bir cazibe merkezi haline getirilmiştir. Brisbane, gerçekleştirdiği bu başarılı tam kentsel dönüşümle, ekonomik, sosyal ve çevresel başarıyla birçok ödül almıştır.

Şekil 3.19. Brisbane 1985-1989 Yılları

Şekil 3.20. Brisbane Yeni Hali

3.1.6. Guangzhou Pearl Nehri Kentsel Dönüşüm Projesi (Çin):

Guangzhou kenti Pearl nehri merkezinde yer almaktadır. Bu bölge Dünya'ya açılan birçok endüstriye ev sahipliği yapmaktadır. Endüstrinin bu denli gelişmesi şehirdeki büyümeyi bu yöne doğru kaydırmış ve hızlı büyüme alt yapı ve kaynak kullanımını sıkıntıya sokacak boyutlara gelmiştir. Bu sebepten devlet duruma el koyarak, bölgenin planlı ve sorunsuz büyümesi için bölgeyi planlattırılmıştır. “Bu safha sonucunda kentin güneydoğusunda 370 kilometrekarelik bölgede 65 kilometre

uzunluğundaki Pearl Nehri boyunca tarım alanları, köyler, tarihi bölgeler ve adalar oluşturulmuştur” (Sasaki’den aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

Bu kentsel dönüşümde, Guangzhou kentinin kültürel ve tarihi dokusunun ortaya çıkarılarak, bu bağlamda korunması ve sürdürülebilir bir kentsel gelişme göstermesi temel hedeflerdir.

Projenin diğer önemli hedefleri; (Epöztürk’ten aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

- 21. yy.’da sürdürülebilir kentleşme modeli uygulamak, Çin’in ve hatta Asya’nın en modern kentini yaratmak,
- Endüstri ve ekonomi için yeni bir merkez oluşturarak, bölgenin ekosistemi ve doğa özellikleri üzerinden çalışmalar yapacak şirketlerin bölgeye gelmesini sağlayacak planlamalar yapmak,
- Bölgedeki nehir, dağ, orman ve çeltik alanlarının birlikteliğini çözümlyerek, doğaya katkıda bulunmak,
- Pearl River nehri ve çevresindeki diğer nehirleri kullanarak, nehir kenti oluşturmak ve bu kavramı geliştirerek yaymak,
- Dünyanın birinci botanik bahçe eko-sistemini ve su eko-sistemini yaratmak,
- Bölge için önemli olan tarımsal (çeltik) faaliyetlerin, kent ile uyumunu vurgulanarak ayrışmayı önlemek,
- Bölgenin geleneksel yapısına ait çeltik, balık çiftlikleri ile Pearl River Nehri boyunca uzanan yerleşim alanlarının bütünlüğünü korumaktır.

Bölgedeki dönüşümde örgütlenme modeli olarak, kamu yönetimli kentsel dönüşüm modeli uygulanmıştır. Proje kapsamında, yeni yerleşim alanları, bölgeye özgü tarım alanları, bölge tarihinin önemi dolayısıyla turist çekecek bölgeler, tüm bu fonksiyonlara hizmet edecek ulaşım ağları ve sürdürülebilir kent modelinin temeli olan yeşil alanlar ile ekonomik süreklilik için endüstriyel alanlar tasarlanmıştır.

Şekil 3.21. Guangzhou Bölgesinden İşlevini Yitirmiş Konut Alanları

Şekil 3.22. Dönüşüm Sonrası Pearl Nehri Etrafı

3.1.7. Bandung Kentsel Dönüşüm Projesi (Endonezya):

Doğu Asya'da kentlerin etrafında kontrolsüz gelişen bölgedir. Bandung Jakarta'nın etrafında gelişen kontrolsüz bir bölgedir. Bu kontrolsüzlük, trafik, hava kirliliği, su kaynaklarının tükenmesi gibi ciddi yaşamsal faaliyetleri etkileyen

problemleri bölgeye getirmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak Jakarta'ya bağlı küçük sitelerden oluşan yerleşimler oluşturulmuştur. Bu siteler sosyal uçurumu daha da arttırmıştır.

Şekil 3.23. Bandung Şehri gecekondu mahalleleri eski hali

Şekil 3.24. Bandung Şehri yeni hali

3.1.8. Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Kentsel Dönüşüm Projesi (Lübnan): (Yeniden canlandırma metodu uygulanmıştır)

Beyrut'ta savaş sona ermiş ancak halk onca yaşananın ardından tedirgin bir yaşam sürdürürken, insanları normal yaşama adapte etmenin ilk yolu öncelikle alışveriş, kültür, yönetim gibi fonksiyonların yer aldığı merkezi eski haline kavuşturmaktır. Bu amaçla kentte yeniden canlandırma başlatılmıştır. Bölgenin dönüşümü için "1994'te Beyrut merkez bölgesinin geliştirilmesi ve yeniden

yapılanması amacıyla bölgedeki mülkiyet hakkı sahipleriyle yatırımcıların ortaklığında oluşan SOLIDERE (The Lebanese Company for Development and Reconstruction of the Beirut Central District s.a.l) adında bir Lübnan anonim şirketi kurulur” (Tadmori’den aktaran, Şişman ve Kibaroglu, 2009).

Savaş bittikten sonra Beyrut’un en büyük sorunu fiziksel yıkımın yanında insanların içinde bulunduğu sosyal yıkımdır. Halk dine bağlı olarak ikiye bölünmüş ve şehrin iki bölgesinde ayrılarak yaşamışlardır. Bu ayrışma Lübnan’ın savaş sonrası bütün olmasına en büyük engel teşkil etmekteydi. Tüm bu sebeplerden, kent dönüşürken en büyük amaç kentte yaşayanları bir araya getirmektir. Bu amaçla şehrin iki yakası, doğu ve batısı kent merkeziyle birbirine bağlanmıştır.

Bu projede, Lübnan’daki iç savaş sonrası harabeye dönen basketin yeniden inşası için yola çıkılmıştır. Beyrut’un tarihi mirasının yeniden canlandırılmak, ticari faaliyetlerin arttırılmasına yönelik dönüşümlerle hem Beyrut’un hem de savaşta büyük çöküntü yaşayan ülke ekonomisini canlandırmak amaçları dönüşüm temel hedefleri olarak gösterilmektedir.

Projenin diğer başlıca hedefleri; (URL-7)

- Tarihi binaların restorasyonu,
- Yeniden inşa edilip gelecekte gelişime uğrayacak alanlar için sınırların belirlenmesi,
- Proje bütününde denizin ön plana çıkarılması,
- Denizle bütünleşik bir kent oluşturmak,
- Mevcutta yeterli olmayan altyapının teknolojik sistemlerle kurulması,
- Kamusal alanlarının önemi vurgulanarak, peyzaj alanları, çocuk parkları, yetişkin aktivite alanları, gezi hatları oluşturmak,
- İşyerleri, ofis binaları gibi ticari bölgelerin açık alanlarını kamusal alanlar olarak değerlendirmek,
- Sağlam kalmış tarihi nitelikteki yapıları korumak, yeterli altyapıdaki diğer binaları sağlamlaştırmak,
- Şehrin tarihi mimarisiyle yeni uygulanacak modern mimariyi bütüncül kılmak,
- Yerel halkın ilişkilerini güçlendirmek, şehrin geleneksel alışkanlıklarını yaşatmak,
- Gece ve gündüz aynı oranda canlı kalmayı başarabilen bir şehir yaratmak,

- Ekonomi ve çevresel gelişimde sürdürülebilirlik hedefini beslemek, bu algıyı yaratmak ve bu amaca yönelik gelişmeye açık planlamalar yapmak,
- Şehir merkezinin canlanması için yerel halk ve turisti bu bölgeye çeken cazibe merkezleri oluşturacak nitelikli yapısal alanlar yapmaktır.

Projenin; kamu - özel sektör işbirliği ile birinci fazı tamamlanmış, ikinci fazı devam etmektedir.

Bölgede uygulanacak kentsel dönüşüm finansmanı için öncelikle bölgedeki mevcut mülkiyet sahipleri belirlenmiş, belirlenen mülkiyetlerin değeri hesaplanmış, geri kalan proje bütçesi için yatırımcılardan finansman sağlanmıştır. Savaş döneminde bu bölgeye yerleşmiş, hiçbir mülkiyet hakkı olmayan fakir halk ve mültecilerin işgal ettikleri alanlar içinde değer biçilmiş ve paraları ödenerek arsalar satın alınmıştır.

Solidere, savaş sonrası kaybettiği tarihi kent merkezinin dönüşüm sonrası yeniden kavuşmuş ve yeni yapılan liman ile bağlanarak şehir cazibe noktası haline getirilmiştir. Solidere kentsel dönüşüm projesi yönetim ve finans modeliyle, savaş sonrası ekonomik yıkım içindeki kamuya yük getirmemiştir. Solidere Kentsel Dönüşüm Projesi, tüm dünyaya geçirdiği tüm zorlu evreler nedeniyle örnek teşkil etmektedir. Bölge sadece fiziksel bir dönüşüm geçirmemiş, savaş sonrası yaralarını saran sosyal bir geri dönüşüm yaşamıştır.

Şekil 3.25. Solidere (Beirut Tarihi Kent Merkezi) Savaş Sonrası

Şekil 3.26. Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Dönüşüm Sonrası

3.1.9. Rio Kenti Gecekondu Sağlıklaştırma Programı (Brezilya):

(Sağlıklaştırma metodu uygulanmıştır)

Rio de Janeiro, 2010 yılı sayımına göre 6.32 milyonluk nüfusuyla, Brezilya'nın ikinci büyük kentidir. “Yaklaşık nüfusun üçte biri çok kötü şartlarda gecekondu alanlarında (favelas) yaşamaktadır” (URL-8). Gecekondu bölgeleri şehir merkezlerine yani şehrin en değerli bölgelerine kurulmuştur. Gecekondu bölgelerinde yaşayan halk yaşamsal faaliyetlerini etkileyen ciddi problemlerle karşı karşıyadır. Bunlardan bazıları şu şekilde özetlenebilmektedir;

- Bölgede yaşayan halkın sadece bir bölümünde elektrik ve su kullanımı için alt yapı mevcuttur.
- Kanalizasyon sistemi kurulmamıştır.
- Çıkan çöpleri toplamaya yönelik bir sistem bulunmamaktadır.
- Suç oranı yüksek, uyuşturucu çetelerinin rahat faaliyet gösterdiği halkın güvenliğinin sağlanmadığı bir bölgedir.

- Herkes eşit oranda çalışma ve eğitim olanağı bulamadığı için sosyal problemler ciddi boyutlardadır.

Tüm bu problemler bölgenin daha iyi şartlara kavuşması için sağlıklaştırma hareketini kaçınılmaz kılmıştır. Projenin öncelikli amaçları, kanalizasyon, su, elektrik alt yapısının kurulması, çöp toplama sisteminin kurulması gibi temel alt yapı problemlerinin çözülmesi olmuştur. Sonraki hedef tüm konfor problemlerinin çözülerek, eşit iş ve eğitim hakkı, güvenlik sorunu gibi konuların kalıcı olarak çözülerek gelecekteki büyümeye alt yapı oluşturmak olmuştur.

Halkın sosyalleşip, eğlenebileceği, spor yapacağı, çocukların güvenle oynayacağı alanların yapılması kamu tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak proje kapsamında halkın kendi evlerini kendi paralarıyla ya da banka kredisiyle yapması gerekecektir. Finansman yerel kaynaklar ve dış kaynaklardan sağlanmaktadır.

Proje kapsamında, toplam üç etap kentsel dönüşümde, bir milyon gecekonduturanının, daha sağlıklı konutlarda, sosyal ve ekonomik açıdan iyileştirilmiş bölgelerde yaşaması hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ülke ekonomisi açısından büyük bütçelerle, 1994-2005 yılları arasında 600.000 kişiye yeni yaşam alanları inşa edilmiştir. İki etapta toplam 168 yerleşim bölgesi sağlıklaştırılmıştır (URL-8).

Şekil 3.27. Bölge halkı evlerinin cephelerine yaptıkları çeşitli resimlerle bölgeye turist çekmeye çalışmaktadır.

3.1.10. Alexandra Yenileme Projesi (Johannesburg Kuzeyi-Afrika):

Afrika’da beyazlarla zenci insanlar arasındaki sosyal ayrımın bittiği dönemde devlet eliyle başlatılan, sürdürülebilir ve birbirine entegre kırsal ve kentsel gelişme

programı adı altında dönüşüm programı yönetimsel problemler sebebiyle, planlanan süreye göre yavaş ilerlemiştir. Bölgeyi sosyal, ekonomik ve fiziksel refaha kavuşturmayı amaçlayan dönüşüm hareketi, devlet, sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımıyla hızlandırılmıştır. Bölge halkına iş olanakları sağlamak, eğitim seviyesini arttırmaya yönelik çalışmalar ile yapım çalışmalarına bölge halkı da katılmıştır.

Şekil 3.28. Alexandra Yenileme Projesi Öncesi ve Sonrası

4. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM SÜRECİ

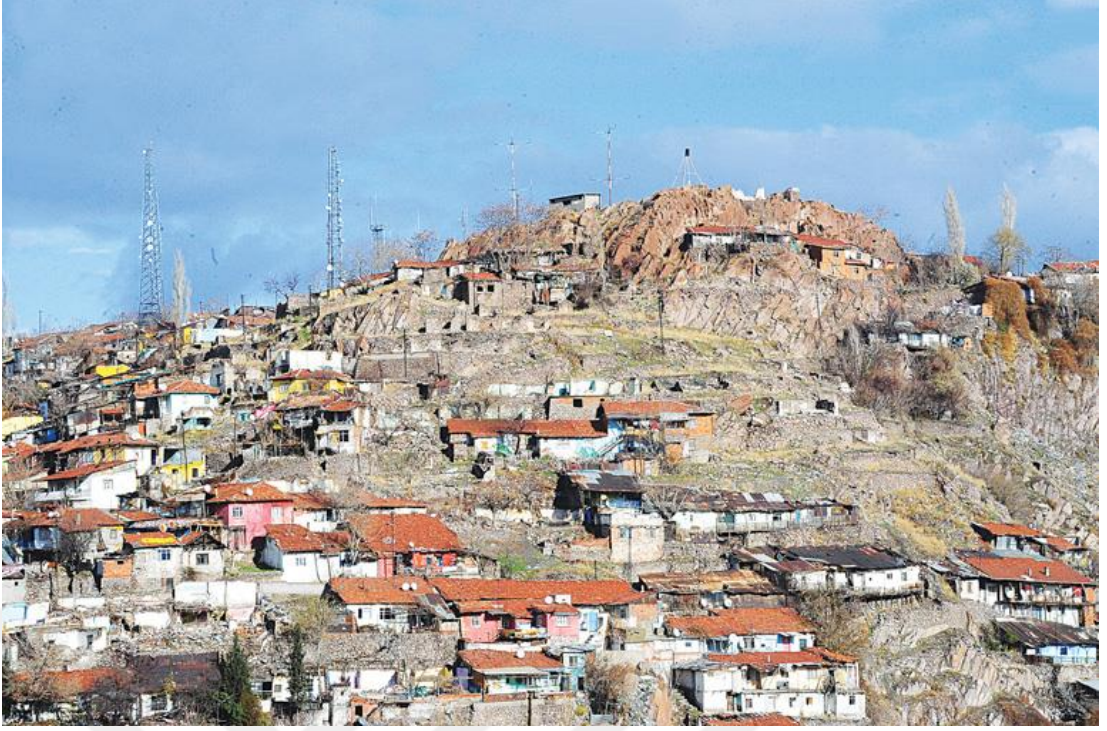
Türkiye'deki ilk kentsel dönüşüm eylemleri, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında İstanbul yangınları sonrası görülmektedir. 1854 Aksaray ve 1864 Hocapaşa yangınları sonrası yangın yeri planları hazırlanmıştır. Bu dönemdeki yeni planların bir diğer sebebi de insan ve hayvan ölçekli alt yapıya sahip sokakların araba ve tramvaya uyumlu hale getirilmesi ve savaş sonrası kaybedilen topraklardan Anadolu'ya gelen vatandaşlara yeni yaşam alanları oluşturmak amaçlanmıştır. Bu amaçlara yönelik olarak 1848, 1864 ve 1882 yıllarında yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türkiye kentlerinde ki en önemli sorun savaş sonrası yıkılan kentlerin durumu olmuştur. 1882'de çıkarılan kanunlarda yapılan değişikliklerle belediyelere geniş yetkiler verildi. Eski kentlerin yeniden inşası Cumhuriyet döneminin Anadolu'daki kentlerdeki ilk kentsel dönüşüm hareketleri olmuştur. Bu yıllardaki sanayileşme süreci ile yeni sanayi kentleri oluşmuştur. Bu bağlamda Kırıkkale Top ve Mühimmat Fabrikası ile Karabük Demir Çelik Fabrikası sanayi kentlerine ilk örneklerdir.

Cumhuriyet'in her alandaki modernleşme arzusu kentlerin modernleşmesinde de büyük rol oynamıştır. Bu bağlamda 1924 yılında 417 sayılı Ankara Şehremaneti Kanunu düzenlenmiştir. 1924-1925 yıllarında C. Lörcher tarafından Ankara için hazırlanan imar planları ve 1927'de Ankara için düzenlenen uluslararası yarışma (kazanan Alman Herman Jansen) Ankara kentsel dönüşümü için önemli adımlar olmuştur.

Ankara için yürütülen bu kentsel dönüşüm adımları Osmanlı'dan kalan kanunların eksikliklerin fark edilmesine yol açmış 1930, 1933 ve 1935 yıllarında yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu yıllardaki Avrupa ve Amerika'daki "Güzel ve Sağlıklı Kent" yaklaşımları Türkiye kentlerinin karakterini de derinden etkilemiştir.

1950'li yıllarda Dünya'da ki sanayileşmenin Türkiye kentlerine ulaşmasının kentlere getirdiği avantajlar köyden kentlere göçün başlangıcı olmuştur. Kırsal alandan kentlere başlayan sosyal, ekonomik ve mekânsal yığılma, günümüz sorunlarının alt yapısını oluşturmaktadır. Hızlı nüfus artışına karşın kentlerin yetersiz altyapısı, konut stoğu yetersizliği, insanları bireysel çözümlere götürmüş ve bu bağlamda Türkiye hazine ve özel arazilere yapılan 'gecekondu' yapılaşmasıyla tanışmıştır. Bu yasadışı yapılaşma kentlerin sahip olduğu problemlerin kontrolsüz çoğalmasının en önemli sebeplerindendir. Kırsaldan kentlere göç edenlerin oluşturduğu bu yeni yaşam alanları ne köy ne de şehirdi artık. Bu yerleşim bölgeleri her türlü alt yapıdan yoksun, elektrik, su, kanalizasyon, ulaşım ile ilgili büyük problemleri barındıran kentleri oluşturmuştur.

Şekil 4.1. Ankara, Hıdırlıktepe Gecekondu Mevkî

Şekil 4.2. İzmir, Bayraklı Kentsel Dönüşüm Bölgesi

Şekil 4.3. Bursa, Mevlâna Mahallesi Kentsel Dönüşüm Bölgesi

Şekil 4.4. Gaziantep, Şahinbey Kentsel Dönüşüm Bölgesi

Şekil 4.5. İstanbul, Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Alanı

Kullanıcının temel hakkı konfordan uzak bu yapılaşma aynı zamanda, deprem, heyelan, sel, yangın gibi felaketlere karşıda oldukça dayanıksız inşa edilmiştir. 1965’de yapılan yasal düzenlemeler kentsel dönüşümün gecekondulaşma ayağına yönelik olmuştur.

1980’li yıllardaki Türkiye’nin siyasal durumu sonrası Türkiye kentlerinin ekonomik politikalarının kentlerin modernleşmesiyle paralel olması gerektiği sonucu getirmiştir. 1983-1988 arası süren kaçak yapılaşmanın ruhsatlandırılması çalışmaları bu bağlamdadır. 2000’li yılların başlarına kadar kentlerdeki dönüşüm uygulamalarının yasal dayanağını oluşturan bu düzenlemeler, gecekondulaşma alanlarının apartman türü konuta dönüşümü amaçlamıştır. 1984 yılında düzenlenen “Toplu Konut Kanunu” Türkiye’deki kentsel dönüşüm sürecine önemli ölçüde etki etmiştir. 1990 yılında Toplu Konut İdaresi ayrı bir birim olarak örgütlendikten sonra Ankara İstanbul başta olmak üzere birçok devlet eliyle gerçekleştirilmiş kentsel dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Ankara – Eryaman ve İzmir - Mavişehir uygulamaları bu kapsamda değerlendirilebilir.

2000’li yıllardan itibaren kentsel dönüşüm kavramının yasal düzenleme arayışı içinde olduğu yıllardır. Bu sürecin gelişmesinde 1999 Marmara depremin bölgeye verdiği büyük zarar büyük etkindir. 2004 yılında gündeme gelen “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı” bu süreçlerin sonucudur. Özetle tasarısı; kentin eskiyen, tahrip olan, yerleşim alanlarını nitelikli kentsel mekanlara dönüştürmeyi, tarih ve kültürel dokunun koruma altına alınmasını hedeflemiştir.

2005 yıllarından sonra kentsel dönüşüm ile ilgili belediyelere ciddi yetkiler verilmiştir. Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi, Türkiye’de gerçekleştirilen kamu-kamu (Ankara Büyükşehir Belediyesi-Toplu Konut İdaresi) ortaklığı ile yürütülen projeler arasında önemli bir örnektir.

Şekil 4.6. Ankara Kuzey Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi, Unesco tarafından sosyal yaşama saygı duyan proje olarak ödüllendirilmiştir.

2012 yılındaki son yasal düzenlemelerle Türkiye’deki Kentsel dönüşüm hareketi kamu-kamu, kamu-özel sektör işbirlikleriyle çok daha vizyonlu boyutlara ulaşmıştır. Bu yasal düzenleme “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun”dur. Bu kanunla Çevre ve Şehircilik Bakanlığına geniş yetkiler verilmiştir. Bu süreçte kentsel dönüşüm, şehirlerin yenilenmesi, sağlamlaştırılması, kullanıcı konforu, yaşam-ulaşım yakınlığı, yerleşim yerlerinin kamu alanlarına yakınlığı gibi konuların yanında estetik kaygıları da içermektedir. Ancak depreme dayanıksız yapıların mahalle arası müteahhitler tarafından yıkılıp tekrar parsel bazında yapılması, estetik ve uyumdan uzak yapı stoklarının kente yeni problemler getirmesine sebep olmuştur.

4. 1. Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Projesi Uygulamaları

Türkiye özellikle 1950 sonrası kentlerdeki hızlı ekonomik gelişmeyle kentlere nüfus yığılması gerçekleşmiş ve kontrolsüz sonucu alt yapısız, afet riski yüksek yapı stokları oluşmuştur. TÜİK verilerine göre 1950 yılında %25 olan Türkiye’de ki kentleşme oranı, 1980’de %40, 2000’de %65 ve 2012 yılında %70’lere çıkmıştır. Bu karşılık yapılan konut stoğunun sadece %8’i 1999 depremi sonrası çıkarılan yönetmeliklere göre inşa edilmiştir. GYODER, 2023 yılına kadar 6,7 milyon konut yapılacağını öngörmektedir. Ancak bugüne kadar İstanbul, İzmir, Bursa, Gaziantep gibi riskli konut stoğu yüksek şehirlerde gerçekleştirilen, kamu eliyle yapılan kentsel dönüşüm projelerinde sürdürülebilirlik gelişmiş ülkelerdeki gibi gözetilmemiştir. Oysaki birçok enerji kullanımında dışa bağımlı bir ülke olarak, sürdürülebilir modelli yapılacak bu “6,7 milyon konuttan 25 milyar dolar enerji ve su tasarrufu” (Alhanlıoğlu ve Çamlıbel’den aktaran, Cushman & Wakefield Yayını) sağlanabilmektedir.

4.1.1. Portakal Çiçeği Vadisi Projesi (Ankara)

Portakal Çiçeği Vadisi, yarısı kamuya yarısı şahsa ait bir bölgedir. Bir dönem imara açılmış sonra imar iptal edilerek yeşil alan olmasına karar verilmiş ancak bu planlamanın maliyetinin yüksek olması sebebiyle bu planlamadan da vazgeçilmiş yeniden bölgeye projelendirme yapılmıştır. Gerçekleşen proje, kamu-özel sektör-arsa sahipleri ve tapusuz gecekondü kullanıcılarının bir araya gelerek uzlaşma esaslı olmuştur.

Temel hedef, proje alanı içindeki kamu ve arsa sahiplerinin kendi imkânlarıyla harcama yapmadan, sahip oldukları mülkün o günkü değeri üzerinden haklarını alabilmeleridir. Projenin amacı;

- Ankara’nın bozulmuş bir bölümünün yenilenerek, şehre tekrar geliştirilerek kazandırılması,
- Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin kendi kaynağını kullanmadan, projenin kendini finanse edebilmesi,
- Tapulu arsa sahiplerinin, kentsel dönüşüm ile değerlendirilecek bölgeden haklarını almalarıdır. (Kara, 2007).

Şekil 4.7. Portakal Çiçeği Vadisi Dönüşümden Önceki Hali

Şekil 4.8. Portakal Çiçeği Vadisi Kentsel Dönüşüm Sonrası

4.1.2. Dikmen Vadisi Projesi (Ankara)

Dikmen Vadisi Projesi; Türkiye'nin kentsel dönüşüm sürecinde yüksek bütçeli ve ortaklaşa yürütülen (kamu, yerel yönetim ve halk) önemli ve başarılı örneklerdendir. Dikmen Vadisi Projesi'nin bu kadar önemli olması aynı zamanda gerek örgütlenme ve planlama gerekse kaynak sağlama ve yatırım büyüklüğü yöntemiyle ilgilidir. Proje, Ankara'nın gecekondu bölgelerinden biri olan vadiye, konut ve ticaret alanlarıyla birlikte şehrin büyük ölçekli rekreasyon ve kültür alanlarının birlikte sentezlendiği bir çalışmadır. Proje, bölgede gecekonducularda yaşayan halkın katılımını sağlayan yöntemler kullanması bakımından da önemlidir.

Projenin amacı;

- Ankara'ya yeşil bir koridorla sosyal ve kültürel amaçlarla kullanılacak açık kamusal alan kazandırmak,

- Şehre; estetikten uzak, çarpık bir görünüm veren gecekonduların tamamen yıkılarak vadiyi görsel zenginliğe kavuşturmuştur (Kara, 2007).

Şekil 4.9. Dikmen Vadisi Dönüşüm Öncesi

Şekil 4.10. Dikmen Vadisi Dönüşüm Sonrası

4.1.3. Eski Altındağ Kentsel Dönüşüm Projeleri (Ankara)

Ankara'nın Hıdırlıktepe, Aktaş, Gültepe, Yenidoğan, Çalışkanlar, Gökçenefe, Doğanşehir gibi en eski gecekondular mahallelerini kapsamaktadır. Bu bölge, 1957 yılından beri planlı olmasına karşın, arazi yapısının zorluğu ve %70'i kamuya ait alanların tapusuz ve kontrolsüz gecekondulaşması ve ilk verilen tabuların arsa bazlı değil parsel paylaşımli verilmesi gibi aşıl原因an nedenlerden bölgenin dönüşümü hala tam anlamıyla tamamlanamamıştır.

Şekil 4.11. Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Öncesi, Hıdırlıktepe Mahallesi

Şekil 4.12. Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Sonrası, Aktaş Mahallesi

4.1.4. Zafer Meydanı Projesi (Bursa)

Bursa kent merkezinde, Bursa Büyük Şehir Belediyesi ve şahıs arsalarının olduğu bölgedir Zafer Meydanı. Kentin merkezinde yayaya açık bir alan oluşturulması için yarışma açılmıştır. Proje kent merkezi ve alışveriş merkezi temalıdır.

Projenin amacı;

- Çok hisseli olan bölgenin kontrolsüz, plansız mevcut ve gelecekte olacak bireysel yapılaşmasının, kent merkezinin önüne geçmesini engellemek,
- Projenin ekonomik işbirliği için kamu, özel sektör ve arsa sahiplerinin birlikteliğini sağlamak.

Şekil 4.13. Zafer Meydanı, 1993

Şekil 4.14. Zafer Meydanı, Dönüşüm Sonrası

4.1.5 Kuştepe Kentsel Dönüşüm Projesi (İstanbul)

İstanbul kent merkezine çok yakın konumdaki Kuştepe mahallesi, Türkiye'nin ilk gecekondular mahallesidir. Gecekondular mahallerinin temel özelliklerinden yetersiz alt yapı, çarpık yapılaşma, sosyal alan noksanlığının yanı sıra, Kuştepe mahallesi kendi yerel halkının yaşam biçiminden kaynaklı güvenlik sorunlarıyla baş başa kalmış bir bölgedir. Sürdürülebilir Mahalle Yenileşme Projesi kapsamında, deprem riski öncelikli konu olarak ele alınarak, bölgenin yer aldığı konuma uygun modernize yapılaşması için bugüne kadar kamu ve özel sektör eliyle çeşitli projelendirme çalışmaları yapılmıştır. Bölgede yaşayan Roman halk Sulukule'de Roman halkın yaşadığı olumsuzluklar, tapusuz alanlarda oturanların yerlerinin değer kazanması sebebiyle ellerinden alınacağı endişeleriyle, bölgeyi terk etmek istememektedir. Bu gibi sosyal sorunlar dönüşümün hala gerçekleşmemesine sebep olmaktadır.

Projenin amacı;

- Kuştepe'de, sağlam, konforlu konutlar yaratmak, güvenli kentsel alan oluşturmak,
- Planlama yaklaşımında amaç sadece bina yapmak değil, bölgenin gelişmeye açık olması hedefini tutturmak,
- Mevcuttaki gibi parsel bazında yapılaşma anlayışı yerine, ada ve mahalle bazlı bir projelendirme uygulamaktır.

Şekil 4.15. Kuştepe Mahallesi Yaşam Tarzı

Kuştepe Kentsel Dönüşüm Projesi, İstanbul' un arazi değeri yüksek bir bölgesinde olması sebebiyle yıllar boyu yatırımcıların gözdesi olmuştur. Bölge halkı, kendileriyle aynı kültürel yapıya sahip Sulukule bölgesi halkının yaşadığı sosyal problemleri yaşamamak için, projeye uzun yıllar karşı durmuştur. Bu noktada resmi ve özel kurumların bölge halkına öncelikle sosyal adalet taahhüdü vermesi kaçınılmaz olmuştur.

Bir bölgenin binalarının yenilenmesi, fiziksel şartlarının iyileştirilmesi, aynı paralellikte, o bölgenin kültürünü oluşturan insanların, sosyal sürekliliğinin sağlanmasıyla anlam bulacaktır.

4.1.6. Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi (İstanbul)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Fatih Belediyesi ve TOKİ tarafından yürütülen, 2005 yılında kabul edilen, Neslişah ve Hatice Sultan Mahallerini kapsayan kentsel dönüşüm projesidir. Sulukule’de 300’den fazla bina yıkılarak yerine 640 konut yapılmıştır. Konut alanları toplam 46 bin metre kare, alanda ilköğretim, dini tesis, park, çocuk oyun alanları, ticaret ve kültür merkezi olacak şekilde planlanmıştır.

Projenin amacı emniyetsiz, suç oranı yüksek, fiziksel alt yapısı olmayan bu tarihi bölgeyi, tarihi dokusuna uygun ekonomik refah seviyesi yüksek bir bölge haline getirmektir.

Ancak Sulukule, Kentsel Dönüşüm Projesi, gerek taşınılan yerli halkın sosyal yaşantısının İstanbul’un dışındaki (Halkalı gibi) ilçelere uyum sağlamaması gerekse uygulanan projenin tarihe dokuya uyumsuzluğu gerekçeleriyle çokça eleştirilmiştir.

Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi sadece fiziksel bir yenileme değildir. Aynı zamanda sürdürülebilirliğin temel amaçlarından, sosyal yenilemenin bir örneğidir. Bölgede proje aşamasında hedeflenen işsiz kesim için kurslar verecek, sosyo-kültürel tesis alanının planlanması buna iyi bir örnekken, bölgenin kültürel dokusunun oluşturan halkın yaşam şekline uygun olmayan yapılara yerleştirilmesi yanlış bir uygulama olmuştur.

Şekil 4.16. Sulukule Mahallesi, Dönüşümden Önceki Görüntüsü

Şekil 4.17. Sulukule Kentsel Dönüşümü Sonrası Yıkılmayan Tarihi Eser Niteliğindeki Binalar

Şekil 4.18. Sulukule kentsel dönüşümü, mimarlık çevreleri tarafından çokça eleştirilen tarihiye dokuya uyumsuz cephe görüntüsü

4.1.7. Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel Dönüşüm Projeleri (Trabzon)

Trabzon'da yer alan vadiler kent merkezine çok yakın konumda bulunmaktadır. Zağnos ve Tabakhane vadileri Trabzon'un en önemli tarihi kalıntısı kale surlarının çevrelediği, dere yatağında bulunmaktadır. Bu alan aynı zamanda şehrin en önemli iki hava koridorundan birisidir. Bölge 1950 önce tarımsal alanken, 1950 sonrası kırsaldan kente yoğun göçle yaşam alanına dönüşmüştür. Bölgenin coğrafi nitelikleri çarpık yapılaşmada etken olmuştur. Bölge, dere yatağı olması sebebiyle jeolojik açıdan yapılaşmaya uygun bir alan değildir. Bu sebeple dönüşüm projesi için bölgede yaşayanların başka bölgelere taşınması ile ilgili yapılan çalışmalar başlangıç olmuştur. Yine bölge içinde kalan tapulu arsaların kamulaştırılması için parsel bedel çalışmaları yapılmıştır. Vadilerin bulunduğu konum gereği, dönüşüm kentin temiz havasına ve yeşil alan oranına önemli katkı sunmuş, halk için açık sosyal alan niteliği kazanmıştır.

Proje Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanlığı-TOKİ işbirliği ile gerçekleştirilmiştir.

Proje hazırlık aşamasında taşınacak bölge halkının istek ve görüşlerini öğrenmek için anket çalışmaları yürütülmüş projeye halkın gönüllü katılımı sağlanmıştır.

Trabzon kentinin tarihi dokusunun yeniden canlandırılması, tarihi surların ortaya çıkarılması ve mevcut tarihi yapıların korunması adına Zağnos ve Tabakhane Vadileri Kentsel dönüşüm projesi önemli çalışma olmuştur. Bu proje ile gecekonduların yerleşiminin genişlemesinin önüne geçilmiş, kente modern bir sosyal alan kazandırılmıştır.

Zağnos Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi, alanın sağlıksız konutlardan temizlenerek, yatırımcıların rant haline getirmesine izin verilmeyerek, kente nefes alacak sosyal bir bölge haline dönüştürülmesi ve halkın yeşil alana kavuşturulması bakımından önemli bir örnektir. Proje kentsel dönüşümün sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlandığı çarpıcı bir uygulamadır.

Şekil 4.19. Zağnos Vadisi, çarpık yapılaşma ile tarihi binalar bir arada

Şekil 4.20. Zağnos Vadisi Dönüşüm Sonrası Kamusal Alanları

5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

5.1. Sürdürülebilirlik Tanımı

Sürdürülebilirliğin (Sustainability) ilk kez ele alınışı, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesiyledir. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yaptığı tanım: “İnsanlık, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçlarını temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılmaya yeteneğine sahiptir.”

Sürdürülebilir Kalkınma, insan ve çevre hedeflidir. Ekosistem içindeki çevre bileşenlerinin korunması kadar, insan yaşamının odak noktaları ekonomik ve sosyal kalkınma politikalarının geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve korunması da önemli hedeflerdir.

Doğal kaynakların korunup alternatif yenilebilir kaynakların verimli kullanıldığı, ekonomik faaliyetler gerçekleşirken; doğal çevreye bilinçli yaklaşıldığı toplumlarda ekonomik refah seviyesi artmaktadır. Sağlıklı çevrelerde yaşayan ve ekonomik refah seviyesine ulaşmış insanların yaşadığı toplumlar, sağlıklı sosyal yapıya sahip toplumlar olarak tanımlanabilmektedir. Dolayısıyla çevresel sürdürülebilirlik, ancak ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlikle birlikte sağlanabilmektedir (URL-9).

UNESCO'ya göre sürdürülebilirlik; “toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesi” (Tosun, 2013) olarak tanımlanmaktadır.

Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların tüketilirken zara görmemesi, tükenmemesi, yalnızca şu ana değil gelecek nesillerle de hizmet etmesi amacıyla gerekli koruma tedbirlerinin alınması ve bu tasarruf planlarının sürekliliğini sağlamaktır.

Sürdürülebilirlik sadece doğal hayatının korunmasına yönelik eylem planlarını içermez. Sürdürülebilirlik, ekosistem ile birlikte, insanların, fiziksel çevrenin ve ekonominin de devamlılığını sağlamak üzerine kurgulandığında, gerçek anlamını bulacaktır.

“Sürdürülebilirlik atık ve kirliliği sınırlandırarak, dezavantajlı insanların durumunu iyileştirerek, doğal kaynakları koruyarak, kişiler arasında değerli bağlantılar kurarak, yardımlaşma ve faydaya önem vererek ve ekonomileri yeniden

canlandırmak için yerel varlıkları geliştirerek tüm insanlar için yaşam kalitesini artırmak üzere ortaya konulmuş çok boyutlu bir yöntemi temsil etmektedir” (Hoşkara, 2007).

Sürdürülebilirlik kavramı için yapılan tüm tanımlar, sürdürülebilirliğin her alanda çevresel, ekonomik ve sosyal etkilerinin bir arada irdelenmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

5.2. “Sürdürülebilirlik” Kavramının Dünya ve Türkiye’deki Gelişim Süreci

Endüstri Devrimiyle başlayan teknolojik gelişmeler ve devamında 2. Dünya Savaşı sonrası hızlı kalkınma planları çevresel ihmallerin had safhada olduğu dönemi başlatmıştır. Hızlı ekonomik gelişmeler, kentlerdeki hızlı nüfus artışı; altyapısız bir çevreyle karşı karşıya kalmıştır. O günlerde başlayan kontrolsüz ekonomik ve sosyal büyümenin sonucu olarak, yetersiz altyapı sorunları günümüze kadar gelmiştir. Doğal kaynakların tükenmesi, sera gazı salınımının artması, karbon ayak izinin artması, ozon tabakasının incilmesi, bitki ve hayvan çeşitliliğinin azalması gibi tüm insanlığın geleceğini tehdit eden çevresel sorunların ciddi şekilde kendini hissettirdiği bir yüzyıl başlamıştır.

Ekonomik ve sosyal gelişlere karşın çevresel sorunların artış göstermesinden kaynaklı kaygılar, geleceğin kurtarılmasına yönelik yeni arayışlar ve bunun sonucu olarak yeni kavramların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bağlamda ortaya atılan en dikkat çekici kavram “sürdürülebilirlik” olmuştur. 1970 ve 1980’lerde yapılan birçok çevre toplantısında sürdürülebilirlik kavramı üzerine konuşulmuştur.

5-16 Haziran 1972 yılında Stockholm’de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı (*United Nations Conference on Human Environment (UNCHE)*)’nda sürdürülebilirlik kavramı gündeme gelmiş, konferansta “Birleşmiş Milletler Çevre Programı (*United Nations Environment and Programme (UNEP)*) oluşturulmuştur. Türkiye de bu konferansta yer almış, toplamda 113 ülke katılmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çevresel problemler masaya yatırılmıştır. Bu problemlere ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelerin başlamasıyla müdahale edilmesi gerektiği görüşüldü. Gelişmiş ülkelerinde gelişmekte olan ülkelerle aralarında farkın kapanması için yardım etmesi gerektiği görüşülmüştür.

1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından “Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (*World Commission on Environment and Development (WCED)*) kurulmuştur. Aynı komisyon 1987 yılında “*Our Common Future*” (Ortak

Geleceğimiz) adlı rapor yayınlamıştır. Bu rapor, “sürdürülebilir kalkınma” kavramının ilk kez resmi olarak gündeme geldiği önemli bir gelişme olmuştur. “Bugünün ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılayabilme yetisinden mahrum bırakmadan karşılanmasına olanak veren büyüme politikaları” olarak tanımlanmıştır (WCED, 1987). “Bu ifadede “sürdürülebilirlik” kavramı, toplumların gelecek yüzyıllarda var olabilmelerini amaçlayan anahtar bir kelime olarak ele alınmakta ve hedef, büyüme sırasında izlenecek bir yol ve strateji olarak tanımlanmaktadır” (Bartelmus, 1994). Rapora göre;

1. Alınacak kararların uygulanabilirliğinde yetkin siyasi alt yapı,
2. Artı değer ve kendine güvenen bir temele dayanan, teknik bilgi üretebilen bir ekonomik sistem,
3. Gelişmenin ekolojik tabanını koruma yükümlülüğüne saygı duyan bir üretim sistemi,
4. Yeni çözümler üretebilen bir teknolojik sistem,
5. Sürdürülebilir ticaret ve finans modellerini destekleyen bir uluslararası ilişkiler bütünü,
6. Esnek ve kendini yenileyen bir bürokrasi,
7. Dengesiz gelişmelerden doğabilecek gerilimlere çözüm üretebilecek bir sosyal sistem.

Bu rapor; sürdürülebilir kalkınma modeli, çevresel ve sosyal bilinç, ekonomi, siyasi ve sivil toplum çevreleri, teknik ve bilim alt yapısı gibi birçok bileşenin bir arada kullanılmasını zorunlu kıldığı bütünleşik bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

1993 yılında Birleşmiş Milletler 3-4 Haziran 1992’de 1972 Stockholm konferansının 20. yılında geçen sürenin değerlendirilmesini amaçlayan bir toplantı daha düzenledi. Bu toplantı, Rio Konferansı olarak da geçer. Rio de Janeiro’da gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (*United Nations Conference on Environment and Development(UNCED)*), “Yeryüzü Zirvesi” (*The Earth Summit*) olarak da anılır. Bu konferansın ana konusu, sürdürülebilir kalkınma için küresel bir hareket edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Tüm insanların temel ihtiyaçlarını gelecekte de eşit olarak sağlayabilmesi için bu çalışma şekli bir zorunluluk olarak konuşulmuştur. Ayrıca tüm bu politikaların gerçekleşmesi için kamu, sivil toplum örgütleri ve halkın birlikte çalışması gerektiği vurgulanmıştır.

Rio konferansında “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı daha detaylı olarak ele alınmış, konferansta doğal kaynakların tasarruflu kullanımı ve gelecek nesillere aktarılması, ekosistemin korunması, ekolojik dengenin bozulmaması konuları vurgulanmıştır. Katılımcı ülkeler arasında Türkiye de vardır. Bu önemli konferans sonunda önemli beş belge katılımcılar tarafından kabul edilmiştir. Bu belgeler;

- Gündem 21 (*Agenda 21*)
- Rio Çevre ve Kalkınma Deklerasyonu (*Rio Declaration on Environment and Development*)
- Orman Prensipleri Raporu (*The Statement of Principals for the Sustainable Management of Forests*)
- İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (*Convention on Climate Change*)
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (*Convention on Biological Diversity*)

Bu belgeler içinde sürdürülebilir kalkınmanın uygulanmasına yönelik bir program Gündem 21 (*Agenda 21*)’dir. “Gündem 21’in sunduğu yaklaşımlar irdelenecek olursa Gündem 21 kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen “sürdürülebilir kalkınma” kavramının yaşama geçirilmesine yönelik, küresel uzlaşmaların ve politik sözlerin en üst düzeydeki ifadesi olan bir eylem planıdır” (Hoşkara, 2007). Gündem 21’de öne çıkan başlıklar aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

- Gelişmiş ülkeler, sürdürülebilirliğin küresel bir hareket olduğu bilinciyle gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal ve ekonomik problemlerinin çözümünü hızlandırmak için çeşitli tüketim tasarrufu programları uygulamak zorundadırlar.
- Ekosistemin korunması için, atmosfer, toprak, su kaynakları, doğal enerji kaynakları, biyolojik çeşitlilik, deniz ve okyanusların kirletilmemesi konularına yönelik koruma tedbirlerinin alınması gerekmektedir.
- Sürdürülebilirlik için tüm çevrelerin, siyasi, sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın güçlendirilmesi, kadın, çocuk ve gençlerin sürdürülebilir kalkınmada rol almaları gerekmektedir.

1992 Rio Konferansı sonrası, 3-16 Haziran 1996 tarihinde İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler İkinci İnsan Yerleşimleri Konferansı (*United Nations Second Conference on Human Settlement* (HABİTAT II) düzenlenmiştir. Diğer bir adı “Kent Zirvesi”dir. İlki Kanada’da düzenlenen bu konferansın İstanbul ayağında

“kentleşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimleri” ve “herkese yeterli konut” ana başlıkları gündeme gelmiştir.

Habitat Gündemi” belgesinde;

- İnsanların yaşam alanlarının geçmiş zamanlara göre sağlıksızlaştığı, konut konforu anlayışının yok olmaya başladığı ve bu sebeple tüm insanlık için iyileştirilmiş yaşam alanları yaratmak gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde nüfus artışına, bu artıştan kaynaklı kentsel yığılmalara, yetersiz alt yapıya, suç oranı artışına, doğal afet ve savaşlardan kaynaklanan bozulmalara, eğitim yetersizliğine, fakirleşmeye yoğunlaşmak gerektiği görüşülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerdeki üretim ve tüketimin sürdürülebilir anlayışıyla yürütülmesine yönelik bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.
- Sürdürülebilirlik bağlamında küresel bir hareket içine girmek gerektiği, öncelikli olarak insan yaşam alanları kalitesini arttırmak gerektiği, üretim ve tüketimin geleceğe yönelik sistemlerle yapılması gerektiği, doğal çevrenin ve kaynakların korunması, ekolojik dengenin korunarak bizden sonraki kuşaklara aktarılmasında iyileştirilmiş çevre politikalarını izlemek gerektiği, teknolojiyi kullanarak alternatif kaynaklar bulunması gerekliliği vurgulanan en önemli konulardandır. (UN, 1996)

1997 yılında Kyoto ‘da düzenlenen Birleşmiş Milletler İklimsel Değişim Çerçeve Konvansiyonu (*United Nations Framework Conventions on Climate Change –UNFCCC*) konferansının ana konusu iklim değişikliğine karşı üretilen politikalar olmuştur. Konferans sonunda “Kyoto Protokolü (*Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change*) imzalanmıştır. Bu protokole göre; gelişmiş ülkelerde çevresel kirlilik oluşturan ve çevresel sürdürülebilirlik açısından olumsuzluk yaratan başta CO₂ (Karbondiyoksit) olmak üzere, N₂O, CH₄, HFC’s, PFCs, SF₆ gibi sera gazı üretimlerinin, 2012 yılına kadar azaltılmasına yönelik, küresel düzeyde yasal ve yaptırımcı hedefler belirlenerek anlaşmaya varılmıştır.

26 Ağustos - 4 Eylül 2002 tarihleri arasında Güney Afrika’nın Johannesburg kentinde düzenlenen “Johannesburg Zirvesi-Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (*World Summit on Sustainable Development –WSSD*)”nde Rio Konferansı, sonrasındaki 10 yıllık sürecin değerlendirilmesi ve ileri politikalar görüşülmüştür.

Zirve devamlı nüfus artışı karşısında dünya kaynaklarını korumak ve insanların yaşam standartlarının daha iyiye ulaşmasını sağlayan önermeler olarak özetlenebilecek “sürdürülebilir kalkınma” kavramını uygularken karşılaşılan zorluklara dikkat çekmeyi amaçlanmıştır. Bu konferansta daha önce devlet düzeyinde gerçekleştirilen katılımların uygulanabilirlikte sonuç vermediği konuşulmuş, katılımcı ülkeler tarafından 1992 konferansı sonrası süreç ile ilgili rapor hazırlanmıştır. Johannesburg Zirvesi’nde sürdürülebilir kalkınmaya engel sorunlar görüşülmüştür.

Ülkeler tarafından taahhütlerin verildiği uygulanması gereken acil eylemler şu şekilde sıralanmaktadır: (URL-10)

- Su ve halk sağlığı konularında ülkeler, 2015 yılına kadar temiz suya ve iyi sağlık koşullarına sahip olmayan kişi sayısının yarıya düşürülmesi için gerekli önlemleri alınması,
- Enerji hizmetlerine ulaşamayan iki milyar kişinin de bu hizmetlere ulaşılabilmesi hedefi kondu. Yenilenebilir enerji hedefleri ile ilgili olarak ülkeler arasında bir sağlanamazken, yenilenebilir enerji kaynaklarının küresel enerji kaynaklarına oranının artırılmasının sağlanması,
- Sağlık alanında, HIV/AIDS, kirlilikten ve kirli sulardan kaynaklanan hastalıklarla mücadele yanında ülkeler insan ve çevre sağlığına zararlı kimyasalların üretimi ve tüketiminin engellenmesi konusunun gerçekleştirilmesi,
- “Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi”nin uygulanması için GEF (Küresel Çevre İmkânı) kaynaklardan yararlanılması önerisinin kabulü ile, kurak alanlarda tarımın gerçekleştirilmesi için fırsatların yaratılması ve bu fırsatlarla da yoksullukla mücadelede etkinlik sağlanması beklenmekte,
- Biyolojik çeşitlilikteki kaybın azaltılması için 2010 yılının hedeflenmesi, balıkçılık alanlarının 2015 yılına kadar sürdürülebilir bir şekilde en yüksek verime ulaşması ve gelişmekte olan ülkelerin ozon tabakasına zarar veren kimyasallara alternatif olacak çevreye duyarlı maddelere dönmesi.

Ülkemiz Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP) bünyesindeki faaliyetlere, Akdeniz’in Kirliliğine Karşı Korunmasına İlişkin Barselona Sözleşmesi, Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Montreal Sözleşmesi, Ozon Tabakasının Korunmasına İlişkin Viyana Sözleşmesi, Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi

Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi, Biyoçeşitlilik Sözleşmesi, Biyogüvenlik Kartagena Protokolü gibi çevre korumaya yönelik sözleşmelerini takip düzeyinde katılım sağlamaktadır. Bu sözleşme toplantılarına katılım gereği olarak sektörel bazda faaliyetlerde çevre korumaya yönelik eylem planları hazırlamaktadır (URL-11).

Ülkemizde de özellikle son yıllarda dünyadaki bu gelişmeler doğrultusunda çalışmalar yapılmıştır. Özellikle son 15 yıldaki dönemde yapı sektöründeki hızlı büyüme çevresel birçok probleme yol açmıştır. Sektörün çevreye verdiği bu sonuç sürdürülebilir yapımın önemini resmi boyutlara taşımıştır. İlk önemli adım, Çevre Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporudur. İkinci önemli adım 2008 yılında yürürlüğe giren “Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği”dir. Bu iki önemli gelişmenin yanı sıra TSE, TÜBİTAK, Çevre Bakanlığı, Mimarlar Odası, ÇEDBİK (Çevre Dostu Binalar) gibi birçok kamu ve sivil toplum örgütü ciddi çalışmalar yapmaktadır.

5.3. Yapı Sektöründe Sürdürülebilirlik “Sürdürülebilir Yapım” “Sürdürülebilir Mimari”

Endüstri Devrimi ve 2. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan ve tarihsel süreçte çeşitli toplantılarla küresel boyutta incelenen sürdürülebilirlik kavramının inşaat sektörüne “sürdürülebilir yapım”, “sürdürülebilir mimari” olarak yansımıştır. Tüm çalışmalarda ortaya konan ekonomik gelişmeler sonrası çevresel problemleri oluşturan ana sektörlerden biri hiç kuşkusuz yapım sektörü olmuştur.

International Council for Research and Innovation in Building and Construction (CIB), 2002 yılındaki raporunda; gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere nazaran yapı endüstrisinin çevre üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu belirtilmektedir. Bunun nedeni ise, gelişmekte olan ülkelerin hala içinde bulunduğu gelişim süreci ve endüstrileşmenin bu ülkelerde diğerlerine nazaran daha az gelişmiş olmasına bağlanmakta, dolayısıyla yapı endüstrisinin bu ülkelerde çevre yaşamını daha fazla etkilemesiyle sonuçlandığı belirtilmektedir (CIB ve UNEP-IETC, 2002).

Hızla artan küresel nüfus artışı yapı sektörünün aynı oranda büyümesine sebep olmaktadır. Özellikle konut sektörü çok fazla kaynak ve malzemeye ihtiyaç duymaktadır.

International Council for Research and Innovation in Building and Construction (CIB) tarafından 2002 yılında yayınlanan raporda yapı endüstrisinin çevreye etkileri anlatılmaktadır. Bu rapora göre;

Yapı endüstrisi;

- Toplam temiz suyun 6'da 1'ini tüketmekte,
- Dünya genelindeki toplam enerji tüketiminin %30-40'ından sorumlu,
- Toplam atık oluşumunun %30'unu oluşturmakta,
- Toplam sera gazı emisyonlarının da %20-30'undan sorumlu.

World Watch Institute tarafından yapılan araştırmaya göre ise yapı sektörü; dünya ormanlarının 1/4'ü, içme suyunun 1/6'sı, malzemenin 2/5'i kullanılmakta ve malzemelerin kaynaklardan çıkarılması, işlenmesi, paketlenmesi, taşınması sırasında harcanan enerji dışında yapı sektöründe kullanılan enerji miktarı, yıllık enerji tüketimi toplamının %40'ını oluşturmaktadır (Aktaran, Yazar, 2006).

Bina ve yerleşimlerin çevreye olan etkileri salgıladıkları CO₂ gazıyla da sınırlı değildir. "Aynı zamanda su kullanımının yaklaşık %12'si, atıkların %65'i ve elektrik tüketiminin de %71'inden sorumludurlar" (URL-12).

Tüm bu veriler gösteriyor ki yapı sektörü sürdürülebilirliğin en önemli dönemeçlerinden biridir. Yapı sektörünün ihtiyaç duyduğu küresel kaynaklar sürdürülebilir yapının sürdürülebilir çevre için önemini ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır ki enerji tüketimi ve atmosfere yayılan sera gazı salınımının büyük bir kısmı yapı endüstrisinin faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. CIB 2002 yılı raporuna göre yapı sektörünün baş aktörleri çelik ve beton küresel ısınmanın başlıca sebeplerinden. Çimento fırınlarında yılda 25 tondan fazla NO (Nitrojen Oksit) yayılmakta olduğundan zararlı gazların temel kaynağı olarak çimento görülmektedir. Çelik fazla enerji tüketimine (enerji yoğun) neden olmakta ve üretimi sırasında küresel enerji tüketiminin %4.1'ini oluşturmaktadır (CIB ve UNEP-IETC, 2002).

Bazı Yapı Malzemelerinin Üretim Enerjileri	
Malzeme	Enerji (kWh/m³)
Ahşap	5
Granit	10
Perlit	28
Cam Köpük	32
Beton	45
Cam	60
Plastik	120-150
Dolu Tuğla	140
Alüminyum	350
Çelik	550

Tablo 5.1. Yapı Sektöründe Kullanılan Malzemelerin Üretiminde Harcanan Enerji Miktarı
(Kaynak: <http://www.slideshare.net/elifhicretek/srdrelebilir-mimarlik>)

Yapı sektörünün çevreye diğer önemli zararı da yapım süreçlerinde ve sonrasında ortaya çıkan atıklardır. Yüksek miktardaki malzeme tüketimi sonucu açığa çıkan atıklar, kontrolsüz olarak doğal kaynaklara karışmaktadır.

Dünya üzerinde en büyük ekonomik paya sahip inşaat sektörü faaliyetlerinin ekolojik dengeye olan olumsuz etkileri, sürdürülebilir yapımın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilir yapıma yönelik ilk çalışmalar, 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Konferansında yayımlanan "Habitat II" gündeminde ele alınmıştır. Ayrıca 1997 yılında Türkiye de dahil birçok ülkenin imzaladığı "Kyoto Protokolü"nde, ülkelerin küresel ısınmaya karşı ve sera gazı salınımını azaltmaya yönelik aldığı kararların öncelikle uygulandığı alanın yapı sektörü olması önemli bir gelişmedir.

1994 yılında gerçekleşen 1. Uluslararası Sürdürülebilir Yapım Konferansı (*The First International Conference on Sustainable Construction*)'nda bu alandaki önemli bir çalışma olmuştur. Bu konferansta, sürdürülebilir yapımı, "kaynak verimli

ve ekolojik ilkelere bağlı sağlıklı bir yapıyı çevrenin yaratılması ve sorumlulukla yönetilmesi” olarak tanımlanmaktadır.

Sürdürülebilir yapıma yönelik ikinci önemli çalışmada, Bina ve Yapımda Uluslararası Araştırma ve Yenilik Birliği (CIB) tarafından 1999 yılında hazırlanan “*Agenda 21 on Sustainable Construction –Sürdürülebilir Yapım için Gündem 21*” raporudur. Bu rapor sürdürülebilirlik ve yapı sektörü arasındaki bağı irdelemektedir.

Ayrıca CIB, UNEP, IETC gibi kuruluşlarda sürdürülebilir yapıma yönelik çeşitli çalışmalar yapmıştır. Uluslararası Standartlar Organizasyonu (ISO) tarafından çevresel yönetim sistemine yönelik standartlar oluşturulmuştur.

Özellikle Amerika, İngiltere, Japonya ve Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir bina tasarımına yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda sürdürülebilirliği geliştirmeye ve değerlendirmeye yönelik, standart, değerlendirme sistemleri, yönetmelikler geliştirilmiştir.

Sürdürülebilir yapıım, planlama aşamasından başlayarak, üretim sürecindeki faaliyetlerden çıkan ürünün kullanımı aşamasına kadarki tüm süreçleri kapsamak zorundadır.

Sürdürülebilir mimari, sürdürülebilir yapıımın en önemli faaliyet birimidir. “Sürdürülebilir mimarlık, doğal kaynak kullanımını azaltmak için bağımlılığı ve kaynak tüketimini en aza indirmeyi amaçlayan mimari tasarım yaklaşımıdır” (Kremers,1995).

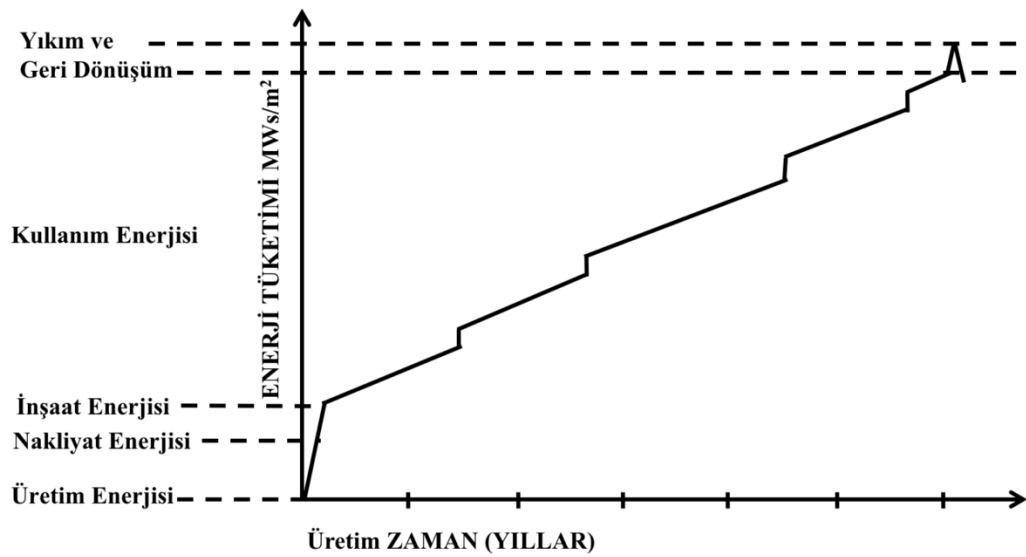
“Sürdürülebilir mimarlık, insan ve doğa ikilisini gözeterek, iklimsel ve tomografik verileri vazgeçilmez bir ön veri paketi olarak kabul eden ve kaynakları tutumlu kullanmaya gayret gösteren bir yaklaşımdır” (Özkestereci, 2001).

“Sürdürülebilir mimarlık, binaların tasarımına, işletmesine, çevre alanlarına yöneliktir ve binaların çevresi ve kullanıcılarıyla olan ilişkisini düzenlemeyi amaçlar. Sürdürülebilir mimarlığın amacı, çevresine duyarlı, az enerji tüketen, çevre üzerine en az olumsuz etkiye sahip, kullanıcılarına sağlıklı iç ortamlar sunan ve konfor koşullarını optimum düzeyde sağlayan binaların tasarlanmasıdır” (Shaviv, 1998).

“Sürdürülebilir mimarlık, içinde bulunduğu koşullar ve varlığın her döneminde, gelecek nesilleri de dikkate alarak, yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımına öncelik veren, çevreye duyarlı, enerjiyi, suyu, malzemeyi ve bulunduğu alanı etkin şekilde kullanan, insanların sağlık ve konforunu koruyan yapılar ortaya koyma faaliyetlerinin tümüdür” (Sev, 2009).

“Sürdürülebilir mimarlık, mevcut koşullarla, ortaya çıkan proje arasında bir orantının varlığı anlamına gelir. Çevreye uygunluk ne kadar fazlaysa tasarım da o kadar sürdürülebilir demektir. Sürdürülebilirlik, somut ve soyut malzemelerin mantık çerçevesinde bir araya gelmesi için bir ölçüttür” (Baumschlager, 2009).

Avrupa Topluluğu Konseyi'nin 1985 yılında Lüksemburg'da kabul edilen Mimarlar Direktifi'ndeki doğal çevrenin korunması gerektiğine yönelik vurgusu önemli bir adımdır. Diğer önemli gelişme, 2003 yılında yürürlüğe giren, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin Binalarda Enerji Performansı Direktifi'dir. Buna göre; Avrupa'da yeni yapılacak binalarda enerji kullanımını en aza indirmek için teknik ve yapısal sistemler kullanmak, mevcut yapılarda da enerji performansını yükseltmek için iyileştirici çalışmalar yapmak hedeflenmiştir. Bu direktife göre enerji performansı tanımı; binaların ihtiyaç duyduğu ısınma, sıcak su, soğutma, havalandırma, aydınlatma gibi enerji harcanarak faydalanılan konforlar, binaların fonksiyonlarına göre kullanım miktarı bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, binada uygulanan cephe yalıtımı, kullanılan cihazların teknik performansı, bölgenin iklimsel özellikleri, binanın güneşe göre konumu, çevredeki binalarla ilişkileri, alınan enerji performans önlemleri, doğal enerji kaynakları kullanımı, iç ve dış mekanlarda kullanılan yapı malzemeleri gibi faktörler ile birlikte, mevcut performanslar ve ileride kullanılacak enerji miktarları öngörüsünün hesaplanmasıdır.

Şekil 5.1. Yapıların Yıllara Göre Tükettiği Enerji Cinsi ve Oranı
(Kaynak: <http://www.slideshare.net/elifhicretek/srdurulebilir-mimarlik>)

Sürdürülebilir mimari; ekolojik mimari (çevre dostu bina, eko ev, eko yapı), yeşil bina, enerji mimarlığı, güneş mimarisi, enerji etkin ev, enerji edilgin ev gibi farklı kavramlarla da tanımlanmaktadır.

Bu kavramlardan en çok kullanılanı Yeşil Bina kavramını ÇEDBİK; “Bugün sürdürülebilir, ekolojik, yeşil, çevre dostu vb. pek çok isim altında karşımıza çıkan doğayla uyumlu yapılar, yapının arazi seçiminden başlayarak yaşam döngüsü çerçevesinde değerlendirildiği, bütüncül bir anlayışla ve sosyal ve çevresel sorumluluk anlayışıyla tasarlandığı, iklim verilerine ve o yere özgü koşullara uygun, ihtiyacı kadar tüketen, yenilebilir enerji kaynaklarına yönelmiş, doğal ve atık malzemelerin kullanıldığı katılımı teşvik eden, ekosistemlere duyarlı yapılar” olarak tanımlamaktadır.

5.3.1. Sürdürülebilir Bina Değerlendirme Ölçütleri

Günümüzde binaların çevreye etkilerini her yönüyle değerlendiren farklı değerlendirme sistemleri geliştirilmiştir. Bu sistemler çıktıkları ülke, bölge ve sürdürülebilir yapıya bakış perspektiflerine göre farklı isimler ve kriterlere sahip olsalar dahi, temelde hizmet ettikleri, yeşile, çevreye ve insana duyarlı yapılar inşa etmek için değerlendirme ölçütleri oluşturmaktır.

Dünya'nın farklı ülkelerinde kurgulanmış ve uygulanmakta olan çeşitli değerlendirme sistemleri mevcuttur. Bunlardan başlıcaları;

- “1990’da İngiltere’de ortaya çıkan BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method),
- 1998’de Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan LEED (Leadership in Energy and Environmental Design),
- 1998’de gelişmiş ülkelerin biraraya gelmesiyle kurulan IISBE (International Initiative for Sustainable Built Environment),
- 2003’de BREEAM’dan uyarlanarak Avustralya’da oluşturulan Greenstar,
- 2004’de Japonya’da ortaya çıkan CASBEE (Comprehensive Assessment for Building Environmental Efficiency),
- 2009’da Almanya’da ortaya çıkan DGNB (Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen)’dir” (URL-12).

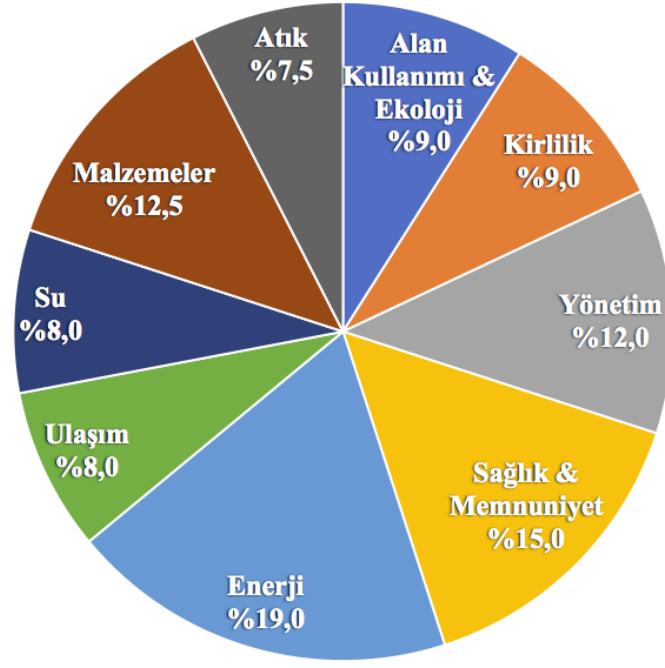
Bugün World Green Building Council (Dünya Yeşil Bina Konseyi-WGBC) üyesi birçok ülkenin, büyük oranda kabul ettiği dört değerlendirme sistemi,

BREEAM, LEED, GreenStar ve CASBEE'dir. Bu sistemlerin yanı sıra uluslararası katılımlı SBTool da çeşitli ülkelerde ulusal/yerel şartlara uyarlanarak kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Yapının, yeşil bina değerlendirilmesi için seçilecek yöntem, projenin tasarım aşamasında belirlenmeli ve seçilen değerlendirme sisteminin kriterlerine göre yol alınmalıdır. Aksi takdirde maliyet ve zaman kayıplarına yol açılacağı gibi istenilen hedeflere de ulaşılamayabilir. Bu sebeple binanın bulunduğu ülke, ekonomik şartlar ve diğer özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.

5.3.1.1. BREEAM

İngiltere'de Yapı Araştırma Kurumu (BRE) tarafından geliştirilerek, 1990 yılında uygulamaya geçirilen Yapı Araştırma Kurumu Çevresel Değerlendirme Metodu (BREEAM- Building Research Establishment Environmental Assessment Method), yeşil bina değerlendirme sistemlerinin ilkidir. Sistem, İngiltere hükümeti ve iş adamlarının desteğiyle yaygınlığını artırmaktadır. BREEAM sisteminin en önemli ayırt edici özelliği, çevresel politikaların sürekli geliştirilerek, binanın yer aldığı yerel özelliklerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğidir. Sistemin İngiltere dışında kullanılması için çeşitli versiyonları vardır; BREEAM International, BREEAM Europe ve Körfez ülkeleri için BREEAM Gulf. Binanın değerlendirmesi, başvurunun ardından, BREEAM uzmanları tarafından; tasarım ve satın alma, inşaat değerlendirmesi, yönetim ve organizasyon ana başlıkları altında gerçekleştirilmektedir.

Bu değerlendirme kriterleri sonucunda oluşturulan puan sistemine göre proje derecelendirilmektedir. Bu puanlamaya göre; "Geçer" (30-45 puan), "İyi" (45-55 puan), "Çok İyi" (55-70 puan), "Mükemmel" (70-85 puan) ve "Seçkin" (85 puan üstü) olmak üzere derecelendirilir.

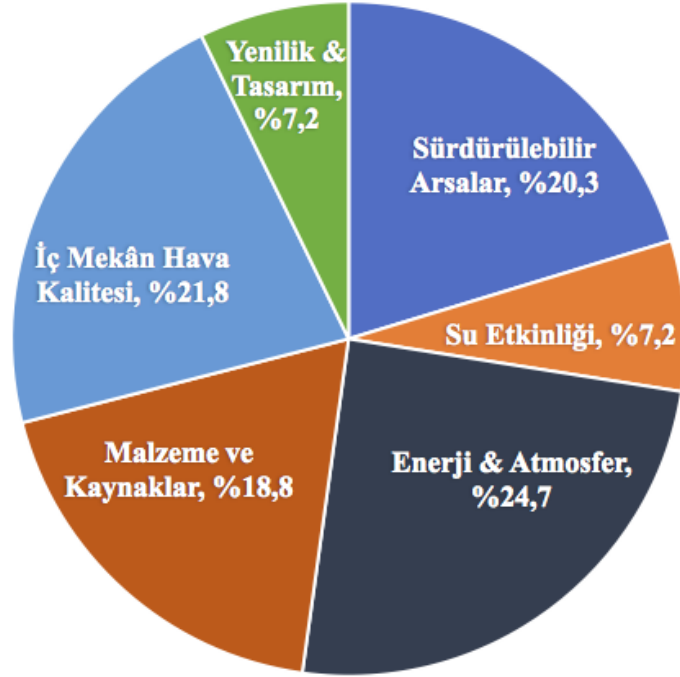
Şekil 5.2. BREEAM Değerlendirme Sertifika Sistemi Puanlama Dağılım Oranları

(Kaynak: <http://docplayer.biz.tr/3777062-Surdurulebilir-yesil-binalar-ve-sertifika-sistemlerinin-degerlendirilmesi.html>)

5.3.1.2. LEED

LEED, (Leadership in Energy and Environmental Design-Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik Programı) Amerikan Yeşil Binalar Konseyi (USGBC) tarafından 1998 yılında uygulamaya konulmuştur. Değerlendirme sisteminin amacı; yapıların onları oluşturan tüm kişi ve kuruluşlar ile birlikte sürdürülebilir çevresel faaliyetlerini incelemek ve geliştirmektir. Sistem, dünyada en çok başvuru alan ve kabul edilebilirliği en yüksek sertifika programıdır. LEED, değerlendirilecek binaların fonksiyonlarına göre değerlendirme kriterleri içeren alt sistemler kurmuştur. Bunlar; “Yeni Yapılar ve Büyük Onarımlar (LEED-NC)”, “Mevcut Yapılar (LEED-EB)”, “Ticari İç Mekanlar (LEED-CI)”, “Okullar (LEED-S)”, “Mahalle Kalkındırma Projeleri (LEED-ND)”, “Konutlar (LEED- Homes)” ve “Alışveriş Merkezleri (LEED-Retail)”dir. LEED sistemi her değerlendirme kriterinin, başvuru tarafından LEED sistemine göre dokümanlaştırılmasını istemektedir.

Proje değerlendirme kriterlerinden alınan puanlara göre; Sertifika; (40-49 puan), Gümüş (50-59 puan), Altın (60-79 puan) ve Platin (80 puan ve üstü) şeklinde değerlendirilmektedir.

Şekil 5.3. LEED Değerlendirme Sertifika Sistemi Puanlama Dağılım Oranları
(Kaynak: <http://docplayer.biz.tr/3777062-Surdurulebilir-yesil-binalar-ve-sertifika-sistemlerinin-degerlendirilmesi.html>)

5.3.1.3. GREEN STAR

Green Star, Avustralya Yeşil Bina Konseyi (GBCA) tarafından 2003 yılında BREEAM sen etkilenecek geliştirilmiştir. GSitem, ilk olarak ofisler için düzenlenmiş daha sonra okullar, alışveriş merkezleri ve son olarak endüstri yapıları için geliştirilmiştir.

Green Star, Avustralya'nın farklı bölgelerinde yer alan binaların, yeşil bina performans değerlendirilmesinde kullanıldığından, sistem, değerlendirmeler sonunda alınan puanları bölgelerin iklim ve yerel şartlarına göre belirlenen katsayılarla çarpmaktadır. Böylelikle adaletli bir değerlendirme hedeflenmektedir. Değerlendirme sonunda yapılar birden altıya kadar verilen yıldızlarla sertifikalandırılmaktadır.

5.3.1.4 CASBEE

Japonya Sürdürülebilir Yapı Konorsiyumu (JSBC) ve Yeşil Bina Konseyi (JaGBC)'nin geliştirdiği bir sistemdir. Sistem, diğer Asya ülkelerinde de

kullanılmayı hedeflemektedir. Bu sistem; diğer sistemlerden farklı olarak binanın fonksiyonuna göre değil, “Tasarım”, “Yeni Yapılar”, “Mevcut Yapılar”, “Yenileme Aşamaları” için değerlendirme ölçütleri geliştirmiştir. Geçici yapılar ve sergi alanları ile müstakil evler içinde ayrıca iki değerlendirme aracı geliştirilmiştir. Ayrıca sistem, kentsel dönüşüm projeleri ve binaların kentlerdeki performansını değerlendirmek üzere de kriterler belirlemiştir.

Değerlendirme sonunda, sistem binayı, C, B-, B+, A, S harfleriyle sertifikalandırmaktadır.

5.3.1.5. SBTOOL

SBTool, (daha önceki adıyla GBTool) 1998 yılında gelişmiş ülkelerin birlikte oluşturdukları bir yeşil bina değerlendirme sistemidir. SBTool, ülkelerin sistemi direk uygulamalarını değil, sistemin temel amaçlarını kendi ülkelerinin yerel şartlarına göre değerlendirmesini öngörmektedir. SBTool, yapıların sorunları ile, yapıların çevrelerinin sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümüne yönelik sürdürülebilir çalışmaları da değerlendirir.

Değerlendirmedeki temel amaçlar; “Arsa Seçimi”, “Proje Planlama ve Geliştirme”, “Enerji Kaynak Tüketimi”, “Çevresel Yükler”, “İç Mekân Kalitesi”, “Servis Kalitesi”, “Sosyal ve Ekonomik Esaslar”, “Kültürel ve Algısal Esaslar”dır. Bu ölçütlerin alt kriterleriyle birlikte, değerlendirilen binanın bulunduğu ülke şartlarına göre bu kriterler devre dışı kalabilmektedir.

Sistem değerlendirme sonunda puanlamayı -1 ile 5 arasında yapmaktadır. Buna göre; -1: olumsuz performans, 0: kabul edilebilir, 3: iyi uygulama, 5 en iyi şekilde sertifikalandırılmaktadır.

5.3.2. Dünyadan Sürdürülebilir Yapı Örnekleri

5.3.2.1. British Columbia Üniversitesi – Sürdürülebilirlik’te Interaktif Araştırma Merkezi

- LEED platinum ve yaşayana binalar standartlarına uygun bir tasarımdır.
- Bina yeşil yaşam üzerine araştırmaların yapıldığı bir merkezdir.
- Sürdürülebilir yaşamın benimsetilmesine destek amacıyla yapılmıştır.
- 30 adet jeotermal kuyu ile doğal ve pasif havalandırma sistemi kullanılmaktadır.
- Fotovoltaik paneller ile güneş koruması sağlanmaktadır.

Şekil 5.4. British Columbia Üniversitesi – Sürdürülebilirlik'te Interaktif Araştırma Merkezi
Güneş Panelli Cephe Formu

5.3.2.2. Commerzbank Ofis Binası (Frankfurt, Almanya):

- Dünya'nın ilk ekolojik binasıdır.
- Doğal havalandırma sistemiyle enerji tasarrufu sağlanmıştır.
- Yapı içinde yeşil alanlar ile ekolojik kullanıcı sağlığı gözetilmiştir.
- Atrium her 12 katta bir cam bölge ile ayrılarak hava akışı yönlendirilmiş böylece baca etkisi ortadan kaldırılmıştır.
- Su, bina içinde dönüştürülerek tekrar kullanılmaktadır.

Şekil 5.5. Commerzbank Binası, Kent Merkezine Açılan Konumu

5.3.2.3. Groupe Sclaire Pasterur Okul Binası (Limeil-Brevannes, Fransa):

- Yapı, çocukluk çağından itibaren insana ekolojik dengenin önemini benimsetmeyi amaçlamak üzerine tasarlanmıştır.
- Yapı, üç ana okulu ve iki ilk okuldan oluşmaktadır.
- Ana tasarım malzemesi doğaya tam uyumlu ahşap olarak seçilmiştir.
- Ekolojik malzeme seçimi yapılarak çocukların sağlıklarını korumak amaçlanmaktadır.

Şekil 5.6. Groupe Sclaire Pasterur Okul Binası,
Doğal Malzemelerin Kullanıldığı Yapı Cephesi

5.3.2.4. Kaliforniya Bilim Akademisi (San Francisco; ABD):

- Bulunduğu doğayla iç içe yeşil çatı formu kullanılmıştır.
- Çatının eğimli yamaçları formu ile doğal havalandırma sağlanmıştır.
- Yağmur suyunun %70 ini tutan toplama sistemi kurulmuştur.
- Bina içindeki gri su dönüştürülerek tekrar kullanılmaktadır.
- Bina yapımında geri dönüştürülmüş malzemeler tekrar kullanılmıştır.

Şekil 5.7. Kaliforniya Bilim Akademisi,
Doğal Havalandırmanın Sağlandığı Yeşil Çatı Formu

Şekil 5.8. Akademinin İçerden Çatı Formu Gör.

Şekil 5.9. Akademinin İç Bahçeleri

5.3.2.5. Swiss Re Binası (Londra, İngiltere):

- Bina boyunca oluşturulan altı adet atrium yaz aylarında sıcak havayı baca etkisiyle yukarı yönlendirerek doğal havalandırma sağlanmaktadır.
- Cephesinde kullanılan çift kabuk sistemiyle doğal ısıtma ve soğutma sağlanmıştır.
- Yapı bu sistem ile %40 doğal havalandırılmaktadır.

Şekil 5.10. Swiss Re Binası, Çift Kabuklu Cephe Formu

5.3.2.6. Menara Mesiniaga Binası (Selangor, Malezya):

- Doğu ve batı cephelerinde kullanılan sabit gölgeleme elemanları kullanılarak sıcak iklimdeki binanın doğal soğutması sağlanmıştır.
- Binanın cephesindeki peyzaj elemanlarıyla doğal gölgeleme sağlanmıştır.
- Yağmur suyu toplama sistemi yapılmıştır.
- Otomasyon sistemi ile maksimum enerji tasarrufu sağlanmaktadır.

Şekil 5.11. Menara Mesiniaga Binası, Teras Bahçeli Cephe Görüntüsü

5.3.3. Türkiye’den Sürdürülebilir Yapı Örnekleri

5.3.3.1. Varyap Meridian Projesi (Ataşehir, İstanbul)

- Türkiye’deki LEED değerlendirme sistemine göre tasarlanmış ilk yeşil konut uygulamasıdır.
- Planlama doğu-batı güneşinden maksimum seviye yararlanmak üzerine yapılmıştır.
- Arazinin %15’i kullanılarak geri kalan arsa yeşil alan olarak bırakılmaktadır.
- Teraslamalarla kurgulanan bahçeler doğal havalandırma sağlamaktadır.
- Projenin toplu taşımaya yakın planlaması ile kullanıcıları toplu taşımaya teşvik ederek, birey araç kullanımıyla havaya salınan birçok zehirli gazı önlemek amaçlanmaktadır.
- Hibrit araç kullanıcıları öncelikli otoparklardan faydalanması sağlanarak, bu araçlara teşvik yapılacaktır.
- Banyolarda çift basmalı ve küçük hacimli rezervuarlar kullanılarak %40 su verimliliği sağlanmaktadır.
- Peyzajda İstanbul’da kolay yetişen bitkiler tercih edilerek, sulamaya ayrılan su miktarı azaltılmaktadır.
- Rüzgâr tribünleri ve güneş panelleri kullanılarak ortak mahallerdeki enerji ihtiyacı bu elemanlarla sağlanmaktadır.
- Hibrit sistemli cephe sistemiyle yazın iç ortamı aşırı ısınmaktan koruyup, kışında yüksek seviyede güneş girmesini sağlayarak ısıtma ve soğutma için harcanacak enerjiden tasarruf edilmesi amaçlanmaktadır.
- Düşük VOC değerine sahip malzemeler kullanılarak iç ortam kimyasalları azaltılmaktadır.

Şekil 5.12. Varyap Meridian Projesi (Ataşehir, İstanbul)

Şekil 5.13. Varyap Meridian Projesi Yeşil Alanı, Arazinin %85'i Oranında

5.3.3.2. Özyeğin Üniversitesi Kampüsü (Çekmeköy, İstanbul):

- Türkiye'nin ilk LEED Gold sertifikalı kampus binasıdır.
- Tasarım, güneş ışığından maksimum seviyede faydalanacak şekilde kurgulanmıştır.
- Bitkilendirme alanı arazinin %50 'sinden fazladır.
- Çatıya ve sert zeminlere düşen yağmur suyu toplanarak tekrar kullanılmaktadır.
- Bina içindeki gri su arıtılarak sifonlardan tekrar kullanılması sağlanmıştır.
- Binanın her türlü enerji sarfıyatı otomasyon sistemleri ile takip edilmektedir.
- Soğutma sisteminde çevre dostu akışkanlar tercih edilmiştir.
- Bitkilendirilmiş yeşil çatı uygulamasıyla ısı adası miktarı azaltılacaktır.
- Toplu taşıma teşvik edilerek bireysel araç kullanımını azaltılacaktır.
- İç mekanlarda ki malzemelerde VOC (uçucu organik bileşik) içerikleri en az olanlar tercih edilmiştir.

Şekil 5.14. Özyeğin Üniversitesi Kampüs İçinden Görüntü

Şekil 5.15. Güneş Enerjisinin Doğal Aydınlatma ve Havalandırma Olarak Kullanıldığı Atriumlu İç Mekanlar

Şekil 5.16. Çatılarda Konumlandırılan Sıcak Su ve Elektrik Üretilen Güneş Enerjisi Panelleri

5.3.3.3. TBMM Başbakanlık Konutu (Ankara):

- Türkiye’de LEED sertifikalı ilk devlet binasıdır.
- Cephe malzemesi doğal ahşaptır.
- İç mekânlarda kullanılan kaplama malzemeleri büyük ölçüde yerli üretimlerden seçilmiştir.
- Tüm klima santralleri ısı geri kazanımlı, pompaları frekans kontrollü olarak kullanılmıştır.

- Atık yönetim sistemi kurulmuştur.
- Elektrik ve mekanik otomasyon sistemi ile enerji verimliliği sağlanmıştır.
- Yüksek verimliliğe sahip özel aydınlatma armatürlerin gün ışığı dengesi ile ayarlanması ve otomasyona bağlanarak enerji verimliliğin maksimuma çıkması sağlanmıştır.
- Otopark gibi mekanlarda kullanıma bağlı kısık enerjili armatürler kullanılmıştır.
- Kullanılan yapıştırıcı, boya gibi malzemeler VOC seviyeleri düşük malzemelerden seçilmiştir.
- Binada ki tüm mekanik tesisat ekipmanları otomasyon sistemi tarafından konfor şartlarına ve ihtiyacı karşılayacak şekilde otomatik olarak kontrol edilerek önemli miktarda enerji tasarrufu sağlanmıştır

Şekil 5.17. Başbakanlık Konutu Türk Evi Mimarisinde Cephe ve İç Mekân Düzenlemeleri

5.3.3.4. Antteras Konut Projesi (Beylerbeyi, İstanbul):

- Türkiye'nin ilk yerli Yeşil Bina Sertifikasına (ÇEDBİK tarafından hazırlanan bir sertifika sistemidir) sahip projesidir.
- Proje "iyi" dereceyle sertifikasını almıştır.
- Eski İstanbul dokusuna uygun mimaride bir tasarımdır.
- İnşaat sürecinden kaynaklı çevresel etkiler minimize edilmiştir.
- Arazinin kentsel donatılara ve toplu ulaşımına yakın olması planlanarak araç kullanımından kaynaklanan CO₂ salınımı azaltılmıştır.
- Konut içi armatürler tasarruflu modellerden seçilmiştir.
- Gri su proje içinde arıtılarak rezervuarlarda tekrar kullanılması sağlanmıştır.
- Konut içerisindeki buzdolabı, fırın, davlumbaz gibi cihazların tasarruflu versiyonları kullanılarak enerji tasarrufu sağlanmıştır.
- Proje tasarımı, kullanıcıların güneş ışığından maksimum faydalanması gözetilerek tasarlanmış, yapay aydınlatma kullanımı minimize edilmiştir.
- Yerel malzemeler öncelikli olarak tercih edilerek ulaşımdan kaynaklı CO₂ gazı oranı azaltılmıştır.
- Kullanıcıların atıklarını ayrıştırarak depolaması için atık yönetim sistemi oturtulmuştur.
- Isıtma ve soğutma sistemleri otomasyon sistemiyle aylık olarak kontrol edilerek gerekli tasarruf önlemlerinin önceden alınması hedeflenmiştir.

Şekil 5.18. Antteras Projesi Site İçinden Görüntü, Türk Evi Mimarisinde Cephe Görüntüleri

5.3.3.5. Meydan Alışveriş Merkezi (Ümraniye, İstanbul):

- Dünya'nın tek alanda en büyük yeşil çayına sahiptir.
- Ekolojik çatılar su yalıtımını sağladığı gibi, Bitki toprağı ısı yalıtımına katkıda bulunuyor, ayrıca ses yalıtımına büyük yarar sağlamaktadır.
- Çatıdaki bitki örtüsü havadaki zararlı karbondioksitleri emerek temiz hava oksijen salgılayarak, AVM çevresindeki havanın temizlenmesine katkı sunmaktadır.
- Jeotermi sistemi, normal şartlarda yüksek performanslı enerjilerle ısıtılan ve soğutulan alışveriş merkezini doğal yer ısıtıp soğutmaktadır.
- Alışveriş merkezindeki çöpler ayrıştırılarak çevrilmeme sistemi kullanılarak atılmaktadır.
- Alışveriş meydanı önündeki geniş peyzaj alanları insanların dinlenebildikleri, çocukların oyun oynayabildiği nitelikli alanlardır.

Şekil 5.19. Meydan AVM,55 Bin Metrekarelik Çatı Formunun 30 Bin Metrekaresi Yeşil Alan

6. KENTSEL DÖNÜŞÜMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

6.1. Sürdürülebilir Kentleşmenin Ortaya Çıkışı

Sürdürülebilir kavramının ortaya çıkış sebepleri olan, doğal çevreye olan zararlar, doğal kaynakların tüketimi, ekolojik dengenin karşı karşıya kaldığı tehditler ile kullanıcılar arasındaki sosyal ayrılıklar kentlerin oluşturduğu problemlerdir. Bu sebeple sürdürülebilirlik olgusu kentlerde, “sürdürülebilir kentleşme” olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal kaynakların başlıca tüketicisi ve çıkan atıkların baş sorumlusu olması sebebiyle sürdürülebilirlik kentler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Kentlerdeki, çevrenin kaldıramayacağı hızlı nüfus artışı sosyo-ekonomik dengeyi de bozmaktadır. Yaşam alanları arasındaki konforun adaletsizliği, kullanıcıya sunduğu imkân farklılıkları sürdürülebilirlik tanımının içinde yer alan sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğin, kentin asıl sorunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Sürdürülebilir kavramının tüm alanlarda ana hatlarının ortaya çıkmasından sonra, sürdürülebilir kentleşmenin özelleşen bir tanım haline gelmesi, Rio Zirvesi, Gündem 21, Habitat 2, Johannesburg Zirve süreçlerinde olmuştur.

Bu süreçlerde üzerinde durulan konular, sürdürülebilir kentleşmenin günümüzdeki sınırlarına kavuşması için ışık tutmuştur. Sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkışından sürdürülebilir kentleşme sürecine uzanan tarihsel gelişmeler incelendiğinde özetle aşağıdaki olguların vurgulandığı söylenebilmektedir.

- Kentlerdeki doğal alanların yapılaşmayla birlikte öncelikli olarak korunmasının gerekliliği,
- Kentlerdeki sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için kullanıcı, özel sektör ve kamu katılımının birlikte sağlanması,
- Kentler arasındaki farklılaşmalardan kaynaklı olarak her kentin sürdürülebilirlik stratejilerini kendine özgü geliştirmesi gerektiği,
- Hızlı ekonomik gelişmenin getirdiği avantajların, kentin çevresel çıkarlarını göz ardı edilerek kullanılmaması,
- Kent kullanıcıları arasındaki sosyal adaletin sağlanmasının sürdürülebilir kentleşme anlayışının ana teması olduğu,
- Arazi kullanımının kullanıcı ve çevre için adaletli kullanımı,
- Yenilebilir enerji kaynak artırımının kentler için sürdürülebilirliğin olmazsa olmazı olduğu,
- Kentlerin gelişmeleri sırasında doğal kaynak kullanımındaki hassasiyet,

- Kentlerdeki sosyal sürdürülebilirliğin ana ögesi ulaşılabilirliğin, okul, iş, alışveriş, sağlık, kamu kuruluşlarına olan mesafeler üzerine çalışmalar yapılması gerektiği,
- Kentlerin tarihi dokularının gelecek kuşaklara aktarılması gerektiği,
- Kent kullanıcıları arasındaki engelli kullanıcılar için konfor şartların sağlanması gerekliliği,
- Kent yönetimlerine ve kullanıcılarına sürdürülebilir kentleşmenin önemi kavratmaya yönelik çalışmaların gerekliliği vurgulanmıştır.

6.2. Sürdürülebilir Kentleşmenin Gereklilikleri

Sürdürülebilir kentlerden söz edebilmek için, kentlerin planlanmasında, oluşturulmasında ve işletilmesinde bazı gerekliliklerin olması gerekmektedir. Kentler dönüşüp yenilenirken, sürdürülebilirliğin kentlerin gelişmesine özel kurullarla ancak sürdürülebilir kentleşme hedefine ulaşılabilir. Bu gereklilikler;

Küresel iklim gerekliliği; kentlerin küresel iklim değişikliklerine olumsuz katkılarının, ozon tabakasının olumsuz etkilenmesine doğrudan sebep olan sera gazlarının oranının azaltılmasına yöneliktir.

Hava kalitesi gerekliliği; büyüyen kentlerin en büyük sorunlarının da trafik gibi hava kirliliğine sebep olan etmenlerin azaltılmasıdır.

Ekosistem toksifikasyon gerekliliği; kentlerde üretilen zararlı maddelerin miktarını insan sağlığına zarar verme risk değerinin altına indirmek ve açığa çıkan maddelerin çevreye zararını engellemektir.

Temiz, rahat ulaşım gerekliliği; kent hayatı kullanıcının en büyük problemlerinden olan ulaşım sorununu azaltmak adına, ev, iş, okul, alışveriş arasındaki mesafelerin azaltılarak toplu taşıma araçlarının kullanımı arttırmak, yaya ve bisiklet yollarını kurgulayarak aynı zamanda hava kirliliği azaltımında katkıda bulunmaktır.

Katı atık yönetimi gerekliliği; büyük çoğunluğu kentlerde çıkan atıkların en aza indirgenmesi, tekrar kullanılması, geri dönüşüme katılması için sistemler kurmaktır.

Enerji tüketimi gerekliliği; petrol, doğalgaz, elektrik gibi enerji araçları tüketiminin azaltılmasıdır.

Su tüketimi gerekliliği; su kullanımının koruma ve teknik yöntemlerle azaltılması, atık suların tekrar kullanılmasıdır.

Gürültü, koku, görsel kirlilik gerekliliği; bu etmenlerden etkilenen insan sayısının en aza indirgenmesidir.

Sosyal adalet gerekliliği; yoksul, eğitim olanağı olmayan, işsiz kesimin sayısını azaltmak, kent yaşamına katmaktır.

Konut kalitesi gerekliliği; konutu olmayan ya da kötü konutlarda yaşayan insan sayısını azaltmaktır.

Kentsel güvenlik gerekliliği; kentin her bölgesinde yaşayan insanların suç, trafik kazası gibi güvenlik problemlerini eşitlemektir.

Ekonomik kentsel sürdürülebilirliğin gerekliliği; kentsel ekonominin canlılığını ve ekonomik eşitliği sağlamaktır.

Yeşil alan gerekliliği; yeşil ve kamu alan oranının kullanıcı sayısı ile orantılı olması ve mevcut doğanın korunmasıdır.

Halk katılım gerekliliği; kentin değişim ve sürdürülebilirlik kararlarına asıl uygulayıcının yani kullanıcının katılmasını ve devamlılığını sağlamaktır.

Nadir durum gerekliliği; turizm, iklim, yerel şartlar gibi kente özgü özelliklerin kentlerin dönüşümünde ön planda tutulmasıdır.

6.3. Sürdürülebilir Kentleşme Modelleri

Kent planlama, kenti ekonomik, fiziksel, sosyal ve toplumsal boyutlarıyla birlikte ele almak, yapılan planların kentin gelişmesine, çoğalmasına olanak sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir.

Artık günümüzde kentler sadece merkezlerde değil, ona çıkan tüm çevreleriyle ele almak olmalıdır, çünkü kentler hızlı ekonomik ve teknolojik gelişmeler karşısında büyüyerek bu gelişmelere her daim hazırlıklı olması anlamına gelmektedir. Kentler, sürekli olarak içinde buldukları, bu gelişim haline ancak sürdürülebilir kent planlamasıyla hazır olabileceklerdir.

Sürdürülebilir kent planlamasında amaç ekonomik kaygılardan öncelikli olarak, çevresel ve insan yaşamı odaklı kaygılardır. Sürdürülebilir kentsel planlamaların çıkış noktası, doğal kaynakların korunduğu bir ekosistem içinde sosyal konut anlayışı olmalıdır. Sosyal ve ekonomik adaletin sağlandığı yaşam alanları, suç oranlarının azaldığı, çevre koruma bilincinin oturtulduğu, eğitim seviyesinin yüksek olduğu alanlara çok kısa zamanda dönüştüğü bugüne kadar yapılan dönüşüm örneklerinde gözlenmektedir.

Sürdürülebilir kent planlaması için ekolojik yaklaşım çerçevesinde, dört model ortaya konduğu gözlenmektedir. Bunlar;

- “Kendi kendine yeten kentler,
- Kompakt kentler,
- Dışa bağımlı kentler,
- Adil paylaşımlı kentler” (Holden’den aktaran, Tosun, 2013).

Kendi kendine yeten kentler; ekonomik büyüme stratejisi çevreye duyarlı büyüme olan, üretim ve tüketim maliyetlerini azaltarak alternatif kaynaklar arayan, ekolojik merkezli yeşil değer sistemlerine sahip, katılımlı ve kolektif karar verme politikalı, düşük enerjili teknolojik sistemler kullanan, doğa ile uyumlu bütünleşik çalışmalar yürüten bir modeldir.

Kompakt kentler; dışa bağımlı ekonomik gelişmeleri azaltmayı hedefleyen, insan merkezli ve yeşil planlamanın değer sistemi olduğu, demokratik kurallar ışığında tüm çevrelerden bilgi alışverişinin olduğu, çevre ile tam uyumlu teknolojinin kullanıldığı, doğayı koruma, kontrol etme üzerinden kurgulanmış bir kent planlama modelidir.

Dışa bağımlı kentler; küresel pazara bağımlı, ekonominin ana amaç olduğu, akıllı ileri teknolojilerin kullanıldığı, doğanın da bir beldi olduğu yaklaşımın hâkim olduğu modeldir.

Adil paylaşımlı kentler; ticari eğiliminin eşitlik kaygısı taşıdığı, ekonomik büyümede öncü olmayı hedefleyen, üreticinin ve tüketicinin maliyetleri paylaştığı, doğaya duyarlı, devletin etkin rol oynadığı ekolojik kent modelidir.

Bu yaklaşımlar çerçevesinde sürdürülebilirlik tanımı ve amaçları doğrultusunda, sürdürülebilir kent planlamasına en uygun modellerin; “kendi kendine yeten” ve “kompakt kent” olduğu söylenebilmektedir.

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Dünya’da savaşlar sonrası oluşan şehirlerdeki büyük yıkımlar ve sanayi devrimi sonrası ekonomik gelişmelerle şehirlerde artan nüfus, kentlerde yapıların kontrolsüz artışına sebep olmuş ve beraberinde kentsel dönüşüm hareketini başlatmıştır.

Kentlerde ekonomik gelişmelerle paralel artan nüfus, yeni iş alanlarının açılmasına dolayısıyla sanayi alanlarının artmasını sağlamıştır.

Sanayi alanları ve oluşan yapı stokları ekonomik kaygılar ön planda tutularak, sosyal ve çevresel gereklilikler göz ardı edilerek oluşturulduğundan sürdürülebilirlik üzerine çalışmalar başlatılmıştır.

Kentsel dönüşüm ve sürdürülebilirlik birbirini takip eden sebep sonuç ilişkisi içinde yakın tarihte yerini almıştır. Dünya ülkelerinde bu iki kavram gelişmişlik düzeylerine göre tarihsel ve yöntemsel farklılıklar göstermiştir.

Gelişmiş ülkelerde ikinci dünya savaşı sonrası kentlerde dönüşümler başlarken ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde son 15 yıldır çalışmalar yapılmaktadır. Kentsel dönüşümünü yıkıp yeniden yapma modeliyle tarihte tamamlamış gelişmiş ülkeler, günümüzde korumaya, sağlıklaştırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır ve yeni dönüşümlerini sürdürülebilirlik kentleşme modeliyle yapmaktadır. Gelişme sürecindeki ülkeler, öncelikle konforsuz yapı stoklarını, sosyal uçurumlar içindeki yaşam alanlarını yeniden geliştirme ve yeniden canlandırma modelleriyle dönüştürme sürecine girmişlerdir.

Kentsel dönüşümler; sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kentleşme, yeşil bina olgularının oturtulması için önemli bir potansiyeldir.

Tarihsel süreçte birçok önemli çalışmayla sertifikalandırma düzeyine kadar gelen sürdürülebilir yapı modelinin, kentsel dönüşümlerin baş aktörü olması çevreye ve geleceğe en büyük sorumluluktur.

Şehirler yeniden yıkılıp yapılıyor ve bu işler için kamu ve özel sektör tarafından ciddi ekonomik bütçeler ayrılmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde harcanan bu bütçeler, ülke kalkınması için önemli harcamalardır. Ülkeler kentlerindeki konfor sorunlarını kentsel dönüşümler ile çözerken çevreye ve dünyaya olan sorumluluklarını göz ardı etmemelidirler. Çevresel kirlilik ve sosyal adaletsizlik küresel sorunlardır. Sürdürülebilir kentleşme modeliyle inşa edilecek kentsel dönüşümler tasarım ve yapım aşamasına eklenecek ufak bütçelerle, uzun vadede

ciddi tasarruflar sağlamaktadır. Bu bilinç toplumun her kesiminin, kamu, özel sektör, kullanıcı katılımıyla anlam kazanabilmektedir.

Kentleri sürdürebilmek için kent planlarında, tasarım, malzeme seçimi, arazi kullanımı, kaynak tüketimi, atık yönetimi, ulaşım, sosyal ve ekonomik eşitlik gibi sürdürülebilirliğin ana yapı taşlarının birlikte düşünülmesi gerekmektedir.

Türkiye özelinde konuyu ele aldığımızda ülkede başlatılan büyük kentsel dönüşüm hareketinin, sürdürülebilir kentleşmeye dönüştürülmesi, küresel çevreye sunduğu katkının yanında, ülkemizin ekonomik kalkınmasına, dışa bağımlı enerji tüketimimize ve yaşam kalitemize büyük katkı sunacaktır.

Bu bilincin oturtulmasında kamu ve sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir. Gerekli alt yapının oluşturulması için öncelikli olarak dünyada devam eden sürdürülebilirlik hareketinin bir parçası olunmalıdır. Devlet düzeyinde düzenlenen çevre hareketi platformlarında sadece izleyici değil katılımcı olmak gerekmektedir. Çünkü bilinç toplumda yukarıdan aşağıya inmektedir.

Kentsel dönüşüm için düzenlenen ve devam etmekte olan projelerde uygulanan yasal dayanaklar, sürdürülebilirlik açısından, sivil toplum örgütleri, konunun uzmanları, akademisyenler, yetkin kamu kurumları ve mutlaka halkın katılımıyla tartışılmalı, yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak geçmişteki uygulamalar göstermiştir ki her kesim tarafından kabul görmüş yasal dayanaklar uygulanabilir olmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere farklı olarak sadece kamu eliyle yapılmış kentsel dönüşümler artık günümüzde yeterli olmamaktadır. Kamu-özel sektör birlikteliği hedeflerin gerçekleşmesi için kaçınılmazdır. Ülkemizde de başlayan bu birliktelik için yeterli bir kentsel planlama yasal dayanağı olmadığı gibi, sürdürülebilirlik adına hiçbir yaptırım (enerji verimliliği adına birkaç yasal düzenleme hariç) bulunmamaktadır.

Projeleri uygulayacak özel sektör açısından sürdürülebilir kentleşmenin avantaj haline geleceği, ekonomik avantajlar sağlamak, sürdürülebilir kentleşmenin devamlılığını sağlayacak olan kullanıcıların, hayatlarına gelecek sosyal ve ekonomik konforun farkındalığını sağlamak için ciddi çalışmalar yapılmalıdır.

Özetle kentsel dönüşüm ve sürdürülebilirlik kavramları, kentler, ülkeler ve toplumlar için çevresel, ekonomik ve sosyal gerekliliklerden doğmuştur. Bu gereklilikler ortak ekonomi ve iş gücünde birleştirildiğinde sürdürülebilir kentler yaratılabilmektedir.

Ülkelerin problemi olan yanlış kentleşmenin, küresel bir sorun olan sürdürülebilirlikle birlikte ele alındığında ve uygulandığında, ülkeler, kendi sorumluluklarını ve dünya için gelecek sorumluluklarını yerine getirmiş olacaklardır.

Bu sorumluluklarının yerine getirilmesinde, devlet birimlerine olduğu kadar, özel kurumlara, akademisyenlere, işin uzmanlarına, sorumluluklar düşmektedir.

Öncelikle, halkın bilinçlenmesi ve katılımıyla devamlılığın sağlanabileceği unutulmamalı ve dönüşümdeki sürdürülebilirlik kavramı için, öncelikle yeni yetişen nesle bu bilincin yerleştirilmesi için okul çağında eğitimler verilmelidir. Bir çocuğa en basit boyutta, yere attığı çöpün çevre ve dünya geleceği, dolayısıyla kendi geleceği için nasıl bir tehdit oluşturduğu bilinci kavratılırsa, yetişkin bir birey olduğunda da yaşam şekli ve beklentileri bu yönde gelişecektir.

Üniversitelerde alan bölümlerinde yetişen meslektaş gençlere, yapacakları projelerde bu bilinçle çalışmalar yürütmelerinin dünya geleceğine katkılarının önemi anlatılmamalıdır.

Özel kurumların gerçekleştirdiği projelerde, gerçek manada sürdürülebilirliğin uygulanması için yasal yaptırımlar düzenlenmelidir.

Sürdürülebilirlik kavramı temelde kentlerden başlayarak tüm dünyanın problemi ve çözümüdür. Kentsel dönüşümde sürdürülebilirlik kavramını dünya geleceği için kalıcı bir çözüme ulaşması için, her kesimin sorumluluklarını yerine getirmesi kaçınılmaz bir gerçektir.

KAYNAKLAR

Akkar M (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye", *Planlama*, 29-38.

Araştırma Raporu Kentsel Dönüşüm Türkiye. (2014, Cushman & Wakefield).

Bartelmus, P. (1994). *Environment, Growth and Development: The Concepts and Strategies Of Sustainability.* Routledge Press, London.

Gürler, E (2003). Kentsel Yeniden Üretim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Çalışma: İstanbul Örneği. *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, İstanbul.

Hoşkara, E. (2007). *Ülkesel Koşullara Uygun Sürdürülebilir Yapım İçin Stratejik Yönetim Modeli.* Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kara G. (2007). *Kentsel Dönüşüm Uygulamaları.* TMMOB Harita ve Kadastro Müh. Odası 11. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirisi, Ankara.

Kayıhan, K. S (2006). *Sürdürülebilir Mimarlığın Yarı nemli Marmara İkliminde Tasarlanacak Temel Eğitim Binalarında İrdelenmesi ve Bir Yöntem Önerisi.* Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul.

Kocabaş A (2006). *Kentsel Dönüşüm Yenileştirme: İngiltere Deneyimi ve Türkiye'deki Beklentiler.* Pandora Yayınları, İstanbul.

Polat, S ve Dostoğlu S (2007). Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, Bursa.

Roberts, P (2000). *The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration.*

Roberts P ve Sykes H (Ed.) (2000). *Urban Regeneration: A Handbook.* SAGE Publications, London.

Sev, A ve Canbay N (2009). *Dünya Geneline Uygulanan Yeşil Bina Değerlendirme ve Sertifika Sistemleri.* ÇEDBİK, 2010.

Şişman A ve Kibaroglu D (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları*. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildirisi, Ankara.

Tekeli, İ (2001). *Sürdürülebilirlik Kavramı Üzerinde İrdelemeler*. Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara.

Thomas, S (2003). *A Glossary of Regeneration and Local Economic Development*, Manchester. Local Economic Strategy Center.

Tosun, Karakurt E (2013). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi*. Yönetim ve Ekonomi, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F*, Cilt 20, 31-46. Manisa

Tosun, Karakurt E (2009). *Pardoks, Ekonomi, Sosyal ve Politika Dergisi, Sayı 2*.

World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our Common Future. Brundtland Report*. Oxford University Press, Oxford.

Yazar, Hakan. K (2006). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yenice, S. M (2014). Türkiye’nin Kentsel Dönüşüm Deneyiminin Tarihsel Analizi. BAÜ Fen Bilimleri Ens. Dergisi, Cilt 16, 43-57.

Yasa ve Yönetmelikler:

6306 Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun. (2012). T.C. Resmî Gazete, 28309, 31 Mayıs 2012.

İnternet (Metin)

URL-1, <http://www.arkitera.com/gundem/2009/kentsel-donusum>

URL-2, <https://www.csb.gov.tr/dosyalar/images/file/kentseldonusum.pdf>

URL-3, www.slideplayer.biz.tr

URL-4, <http://www.arkitera.com/gundem/2008/kentsel-donusum>

URL-5, <http://www.arkitera.com/gundem/2008/kentsel-donusum>

URL-6, www.murateringöz.com/haussmann (Prof.Michel Carmona'nın Hausmann adlı kitabından Prof. Dr. Murat A. Eringöz'ün çevirisi)

URL-7, www.solidere.com/city-center/urban-overview

URL-8, <http://www.kentselyenilem.org/dunyadan/rio>

URL-9, <https://tr.wikipedia.org>

URL-10, <http://www.yapı.com.tr/>

URL-11, www.mfa.gov.tr/dış politika

URL-12, www.cedbik.org

(UN, 1996), <http://www.un.org/en/development/devagenda/habitat.shtml>

CIB ve UNEP-IETC. (2002). *Agenda 21 for Sustainable Construction in Developing Countries: A discussion document*. Pretoria: Published by the CSIR Building and Construction Technology.

www.un.org

www.yeşilbinadergisi.com

www.leedsertifikası.com

www.breeam.com

İnternet (Fotoğraf ve Şekiller)

- Central park yeni: www.reference.com/geography/big-central-new-york-city
- ABD Weiss/Manfredi's Olympic Sculpture Parkı,
Seattle: <http://www.weissmanfredi.com/project/seattle-art-museum-olympic-sculpture-park>
- Haussman Tree Rou: <http://www.meknar.com/tr/yazi-ar%C5%9Fiv-2013/makale/paris-bir-modernle%C5%9Feme-projesi-hakk%C4%B1-y%C4%B1rt%C4%B1c%C4%B1.html>
- Haussmanın paris düzenlemesi:
http://gizlenentarihimiz.blogspot.com.tr/2016_08_01_archive.html
- Champs Elysees Bulvarı - Paris: <http://www.pariste.net/2014/01/champs-elysees-sanzelize.html>
- Stuttgart Weissenhoff Yerleşkesi:
https://en.wikipedia.org/wiki/Weissenhof_Estate
- P.Johnson
Cam Evi: http://www.livingplaces.com/CT/Fairfield_County/New_Canaan_Town/Philip_Johnson_Glass_House.html
- Le Corbusie-Villa Savoy: https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_Savoye
- Hiroşimo, Atom Bombası Sonrası Yıkıma Uğramış Kent Görüntüsü:
<https://onedio.com/haber/71-yil-once-hirosima-ve-nagazaki-yi-hedef-alan-atom-bombali-saldirilar-hakkinda-15-gercek-724815>
- Günümüzde Danbara Bölgesindeki Sosyal Alanlar:
<http://www.kohrega.com/articles/egitim/54JhNSC6bqW/hirosima-danbara-kentsel-donusum-projesi-japonya-1>
- Trafalgar Meydanı Günümüzde Çokça Turistin Ziyaret Ettiği Bir Meydandı:
<http://www.arkitera.com/haber/14834/tarihe-taniklik-etmis-meydanlar>
- Trafalgar meydanı iki foto yanyana isimsiz:
<http://www.turizmglobal.com/gecmis-zaman-olur-ki-dunyaca-unlu-meydanlarin-dunu-ve-bugunu/>
- Postdam Meydanı,1926: http://www.mimarizm.com/haberler/berlin-in-hayal-edilen-gelecegi-insa-edil-e-meyen-gecmisi_116717
- Postdam Meydanı Günümüzdeki Görüntüsü:
<http://www.arkitera.com/haber/14834/tarihe-taniklik-etmis-meydanlar>
- Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Savaş Sonrası:
<http://www.mimdap.org/?p=160904>
- Solidere (Beyrut Tarihi Kent Merkezi) Dönüşüm Sonrası:
<http://www.mailce.com/dunyanin-en-eski-10-sehri.html>
- Bölge Halkı Evlerinin Cephelerine Yaptıkları Çeşitli Resimlerle, Bölgeye Turist Çekmeye Çalışmaktadır:
<http://www.turizmdebusabah.com/haberler/rio-gecekondur-mahalleleriyle-turistin-ilgisini-cekecek-53742.html>
- Ankara, Hıdırlıktepe Gecekondur Mevkii:
http://www.ankara.bel.tr/haberler/hidirliktepede-gecekondur-yikimlari-baladi/#.WJOu_IOLS00
- İzmir, Bayraklı Kentsel Dönüşüm Bölgesi: <http://emlakkulisi.com/izmirin-bayrakli-kentsel-donusum-calismalari-heyelana-neden-oldu/268567>

- Bursa, Mevlana Mahallesi Kentsel Dönüşüm Bölgesi:
<http://www.milliyet.com.tr/bursa-da-turkiye-ye-ornek-kentsel-donusum-bursa-yerelhaber-1099215/>
- Gaziantep, Şahinbey Kentsel Dönüşüm Bölgesi:
<http://www.ntv.com.tr/ekonomi/tokinin-ilk-isi-gecekodu-donusumu,cZ9BrWxEKU2IdA40WP5s4w>
- İstanbul, Gaziosmanpaşa Kentsel Dönüşüm Alanı:
http://www.yapi.com.tr/haberler/donusumde-son-nokta-irkci-savunma_114283.html
- Ankara Kuzey Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi, Unesco Tarafından Sosyal Yaşama Saygı Duyan Proje Olarak Ödüllendirilmiştir:
<http://www.mimarlikforumu.com/showthread.php?t=20879>
- Portakal Çiçeği Vadisi Dönüşümden Önceki Hali:
http://kentselyenileme.net/haber_detay.asp?haberID=857
- Portakal Çiçeği Vadisi Kentsel Dönüşüm Sonrası:
http://gayrimenkulnetwork.net/haber_detay.asp?haberID=114&HaberBaslik=ankara-donusuyor-yatirimcileri-cezbediyor
- La Defence, 1958: <http://urbanplanet.info/urbanism/la-defense-unique-business-district/>
- La Defence Günümüzdeki Görüntüsü:
<https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:D%C3%A9fense-parvis-pano2.jpg>
- Dikmen Vadisi Dönüşüm Öncesi: <http://emlakkulisi.com/guncel/ankara-dikmen-vadisi-satilik-daire/1221510>
- Dikmen Vadisi Dönüşüm Sonrası: <http://emlakkulisi.com/guncel/ankara-dikmen-vadisi-satilik-daire/1221510>
- Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Öncesi, Hıdırlıktepe Mahallesi:
<http://www.emlaktasondakika.com/haber/kentsel-donusum/melih-gokcek-altindag-projesini-acikladi/23445>
- Eski Altındağ Bölgesi Dönüşüm Sonrası, Aktaş Mahallesi:
http://www.altindag.bel.tr/kentsel_donusum.asp
- Zafer Meydanı, 1993: <https://tr.pinterest.com/pin/515240013598243544/>
- Zafer Meydanı, Dönüşüm Sonrası:
<http://www.tanart.com.tr/tr/proje/typological/55/bursa-zafer-plaza>
- Kuştepe Mahallesi Yaşam Tarzı: <http://www.milliyet.com.tr/-sulukule-gibi-olmayacagiz--gundem-2077716/>
- Sulukule Mahallesi, Dönüşümden Önceki Görüntüsü:
<http://www.siddethikayeleri.com/portfolio/sulukule-sen-sakrak-muzikli-yasam-dolu/#.WJO0eVOLS00>
- Sulukule Kentsel Dönüşümü Sonrası Yıkılamayan Tarihi Eser Niteliğindeki Binalar: <http://www.milliyet.com.tr/iste-yeni-sulukule--gundem-1671398/>
- Sulukule Kentsel Dönüşümü, Mimarlık Çevreleri Tarafından Çokça Eleştirilen Tarihiye Dokuya Uyumsuz Cephe Görüntüsü:
<http://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/sulukule-oldu-ranzali-kule-1064437/>
- Zağnos Vadisi, Çarpık Yapılaşma ile Tarihi Binalar Bir Arada:
- Zağnos Vadisi Dönüşüm Sonrası Kamusal Alanları:
<http://www.trabzondagim.com/trabzon-zagnos-vadisi/>
- British Columbia Üniversitesi – Sürdürülebilirlik’te Interaktif Araştırma Merkez Güneş Panelli Cephe Formu:

- Commerzbank Binası, Kent Merkezine Açılan Konumu: <http://www.milliyetemlak.com/dergi/avrupanın-en-uzun-binalari/>
- Groupe Sclaire Pasterur Okul Binası, Doğay Malzemelerin Kullanıldığı Yapı Cephesi: <http://www.ekoyapidergisi.org/378-10-surdurulebilir-okul-binası-orneği.html>
- Kalifornia Bilim Akademisi, Doğal Havalandırmanın Sağlandığı Yeşil Çatı Formu: <https://tr.pinterest.com/pin/351069733423253357/>
- Akademinin İçerden Çatı Formu Gör.: <https://tr.pinterest.com/brahve/san-francisco-california-academy-of-sciences/>
- Akademinin İç Bahçeleri: <https://tr.pinterest.com/brahve/san-francisco-california-academy-of-sciences/>
- Swiss Re Binası, Çift Kabuklu Cephe Formu: <http://www.architravel.com/architravel/building/swiss-re-headquarters/>
- Menara Mesiniaga Binası, Teras Bahçeli Cephe Görüntüsü: <http://www.solaripedia.com/13/302/Menara+Mesiniaga+Features+Bioclimatic.cs.html>
- Varyap Meridian Projesi Yeşil Alanı, Arazinin %85'i Oranında: <http://www.cevredostu.com/yesilbina/varyap-meridian>
- Özyeğin Üniversitesi Kampüs İçinden Görüntü: <http://www.egeceyhan.info/>
- Güneş Enerjisinin Doğal Aydınlatma ve Havalandırma Olarak Kullanıldığı Atriumlu İç Mekanlar: <http://www.bolmeduvar.net/portfolio/ozyegin-universitesi-cekmekoy-kampusu-ab-2>
- Çatlarda Konumlandırılan Sıcak Su ve Elektrik Üretilen Güneş Enerjisi Panelleri: <http://www.yeniprojeler.com/emlak/yingli-solar-dan-ozyegin-universitesine-gunes-enerjisi-santrali>
- TBMM BAŞBAKANLIK Konutu Türk Evi Mimarisinde Cephe ve İç Mekan Düzenlemeleri: <http://www.yesilbinadergisi.com/?pid=33642#.WJPECFOLS00>
- Antteras Projesi Site İçinden Görüntü, TürkEvi Mimarisinde Cephe Görüntüleri: <https://www.projepedia.com/sirket/ant-yapi/projeler/antteras,1558.html>
- Meydan AVM,55 Bin Metrekarelik Çatı Formunun 30 Bin Metrekaresi Yeşil Alan: <http://www.almetsan.com/en/tr/medya-merkezi/umraniye-meydan-avm.aspx>

ÖZGEÇMİŞ

09.08.1986 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Şişli'de tamamladı. 2005 yılında başladığı Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden 2010 yılında mezun oldu. Aynı yıl İstanbul'da özel bir şirkette şantiye mimarı olarak işe başladı. 2011 yılında evlendi. 2015 yılında İş Sağlığı ve Uzmanlığı C sınıfı belgesini aldı. 2010 yılında başladığı iş hayatına, ince işler mimarı olarak devam etmektedir.

Ebru Tez by Ebru Işikcevhair
From Ebru Işikcevhair Tez (Yüksek Lisans Tezleri)

Processed on 06-Feb-2017 23:54 EET
ID: 767374172
Word Count: 16186

Similarity Index	Similarity by Source
14%	Internet Sources: 13% Publications: 2% Student Papers: 5%

sources:

- 1 4% match (Internet from 30-May-2016)
<http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/8127/283626.pdf?isAllowed=y&sequence=1>
- 2 1% match (Internet from 15-Jul-2016)
<http://docplayer.biz.tr/30696-Dunyada-ve-turkiye-de-kentsel-donusum-uygulamaları.html>
- 3 1% match (Internet from 30-Mar-2010)
http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/2ae86157b4a40b_ek.pdf
- 4 < 1% match (Internet from 29-Dec-2016)
<https://odulumd.files.wordpress.com/2013/03/gmd-dr.cigdem-gokhan21-mart-2013.pdf>
- 5 < 1% match (Internet from 13-May-2016)
<http://docplayer.biz.tr/3777082-Surdurulebilir-yesil-binlar-ve-sertifika-sistemlerinin-degerlendirilmesi.html>
- 6 < 1% match (Internet from 20-Sep-2012)
<http://www.ozetkitap.com/images2/KENTSELDONUSUMRP.pdf>
- 7 < 1% match (Internet from 25-Mar-2015)
<http://fbs.balikesir.edu.tr/dergi/20141/BAUFBE2014-1-5.pdf>
- 8 < 1% match (Internet from 26-Jun-2015)
<http://library.cu.edu.tr/tezler/8522.pdf>
- 9 < 1% match (Internet from 01-Nov-2012)
<http://www.yesilist.com/yemye-il-be-bina-cms>
- 10 < 1% match (Internet from 05-Jan-2014)
<http://okul.selyam.net/docs/indx-9091.html>
- 11 < 1% match (Internet from 15-Mar-2016)
http://www.calider.org.tr/pdf/sempozum7/22_%20Bildiri%20savas_r%20tugrul.pdf
- 12 < 1% match (Internet from 09-Dec-2013)
<http://www2.bayir.edu.tr/yonetimekonomi/dergi/pdf/C20S12013/31-46.pdf>
- 13 < 1% match (Internet from 08-Oct-2010)
<http://www.epy.com.tr/files/SertifikaSistemleri.pdf>
- 14 < 1% match (student papers from 31-Dec-2015)
Submitted to Selçuk Üniversitesi on 2015-12-31
- 15 < 1% match (Internet from 23-Nov-2016)
<https://www.coursehero.com/file/11491263/61/>
- 16 < 1% match (student papers from 17-May-2016)
Submitted to Beykent Üniversitesi on 2016-05-17
- 17 < 1% match (Internet from 24-Jun-2015)
<http://earsiv.cankaya.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/130/Murat%20Sara%C3%A7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 18 < 1% match (Internet from 10-Jun-2014)
<http://did.ormansu.gov.tr/did/Files/Birle%C5%9Fmi%C5%9F%20Milletler%20C3%87evre%20Program%C4%B1.docx>
- < 1% match (Internet from 12-Jun-2015)